

4 11729

БРАНИЧ

ЛИСТ ЗА ПРАВНЕ И ДРЖАВНЕ НАУКЕ

ОРГАН УДРУЖЕЊА ЈАВНИХ ПРАВОЗАСТУПНИКА У СРБИЈИ

ГОДИНА ПРВА

ВЛАСНИК

УДРУЖЕЊЕ ЈАВНИХ ПРАВОЗАСТУПНИКА У СРБИЈИ

ОДГОВОРНИ УРЕДНИЦИ

МИЛАН СТ. МАРКОВИЋ И ЂОРЂЕ А. НЕНАДОВИЋ
јавни правозаступници

БЕОГРАД

ШТАМПАНО У ШТАМПАРИ ЗАДРУГЕ ШТАМПАРСКИХ РАДНИКА И У ЗАКУПНОЈ
ШТАМПАРИ Ј. Ј. МЕДЕЦИЈАНА И КИМПАНОВИЋА

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

САДРЖАЈ.

Општи део :

	СТРАНА
<i>Приступина реч</i>	1
<i>Српским правницима, од Ђорђа А. Ненадовића</i>	3
<i>Критичке напомене уз опредељаје нашега грађ. зак. „о стварима“</i> I збирне ствари, од Г. Гершића	5
<i>Крађа, уломак из енглеског казненог права, од Ј. Ђ. Авакумовића</i>	11
<i>Једно питање из права о непокретној залози, од П. Ј. Савића</i> .	18
<i>Брак, од Н. Капетановића</i>	21
<i>Издавање политичких криваца, од Мил. Ст. Марковића</i>	49
<i>Поглед на стање наших казних завода за 1883—1884—1885</i> год., од Миленка М. Жујовића	62
<i>Полиција и ајдуци, од Михаила Ковачевића</i>	107
<i>Да ли су побуде извршне пресуде доказ у другоме спору, од</i> Ст. Максимовића	117
<i>О објављивању уговора трговачких друштава и о последицама</i> <i>неиспуњења прописа о обзнани (§§ 43—45 трг. зак.), од</i> Ђорђа Ж. Ђорђевића	151
<i>Правна терминологија у словенском законодавству, (извештај</i> г. Валт. Богшића) од П. П. Ђ.	169
<i>О законодавној власти и о менама њеног развоја у Србији, од</i> Стојана Марковића	201
<i>Ради обавештења о § 191 грађ. законика, од П. Ј. Савића</i>	208
<i>О последицама необјављивања извода из уговора о ортаклуку,</i> од Ђорђа Ж. Ђорђевића	212
<i>О олакшавијућим околностима (т. 7 § 59 казн. зак.), од Мијаила</i> Стевановића	246
<i>Опет о признању кривца као олакшавној околности, од Мијаила</i> Стевановића	274
<i>Један менички закон за све народе, од М. М. Ж.</i>	276
<i>Дакле још мало обавештења о §-у 191 грађан. законика, од</i> Г. Гершића	282
<i>Институт за међународно право, од М. С. М.</i>	305

<i>О почетку доказа написмено (или о § 245 грађ. пост.) од Панте Ј. Савића</i>	326
<i>Границе партијског делања у држави, предавање професора Холцендорфа, од Ђ. С. С.</i>	341
<i>Убијање без пресуде или полиција спрема хајдука, лопова и других безаконика, од Јована Милићевића</i>	358
<i>Објашњење тачке 10 § 337 зак. грађ. о службености на светлост, од Ст. Максимовића</i>	394
<i>Опшност за целу обвезу наступи и онда кад се она делимично о року не испуњава, од М. Сандића</i>	397
<i>Тумачење једне судске пресуде, од Ст. Максимовића</i>	427
<i>Развитак званичне статистике, од М. Ст. Марковића</i>	431
<i>Мероиси. Раја. Кулчари. (Приносак за историју старог српског права), од А.-С. Јовановића</i>	451
<i>Међународно железничко право у време рата, од Лоренца Стајна, превод Д. Гођевића</i>	487
<i>Баштина и својина или колективизам и индивидуализам код Срба, од Мате Радосављевића</i>	517
<i>Да ли ишјанство искључује осуду, три решења енглеске пороте од М. Р. Веснића</i>	528
<i>Још једном о § 191 грађ. законика, од П. Ј. Савића</i>	553
<i>Холандски казнени закон, од М. М. Ж.</i>	557
<i>Технички термини у законодавству, од др. В. Богинића, превод Арх. Н. Дучића</i>	637
<i>Пошледајмо оиет мало на наше казнене заводе, од М. Дамјановића</i>	675
<i>Грижа савести код криваца, криминална и статистичка студија, од Х. Ферри, превод М. М. Ж.</i>	689
<i>Нов пројекат казненог законика у Италији, од М. Р. Веснића</i>	694
<i>О уређењу судова у Србији, реферат П. Ј. Савића</i>	701
<i>О реформи нашег стечајног права, од Миленка М. Жујовића</i>	774
<i>И оиет правна питања, расправа Мијаила Стевановића</i>	825
<i>Старина судске архиве од 1833 године, од Јована Предића</i>	832

Правна питања :

Питање Ст. Максимовића	636
„ Мијаила Стевановића	772
<i>Распис министра правде свима првостепеним судовима о пискарачима</i>	45
<i>Предлог министра правде народној скупштини о изменама и допунама у закону о правозаступницима</i>	124
<i>Пројекат закона о правозаступницима у краљевини Србији — усвојен на другом годишњем скупу јавних правозаступника</i>	495

<i>Распис награде</i>	445
---------------------------------	-----

Из суднице :

Без одређене цене не може ни продаје бити (§ 646 грађ. зак)	29
Застарели поврат сачињава особито отежавну околност (§§ 73 и 65 т. 5 казн. зак)	83
Неједнако примењивање закона	127
Заштитник, који се примио заштите туженога, одговара тужиоцу	161
Како се имају разумети §§ 465 и 477 грађ. зак (Фидејкомпе)	194
Присутни при ислеђивању код полициске власти морају бити нарочито за то општинским одбором изабрана лица (§ 28 крив. поступка)	223
При свима теретним уговорима, осим при уговору зајма, може се уговорити већа добит од 12%	252
Вреди ли по закону јавна продаја коју је извршио практикант, као неуказно лице?	253
Тумачење и примена тач. 1 § 187 грађ. пост.	296
Да би суд могао уважити или одбацили какав доказ, треба да наведе закон за то. — Пресуда без нумере не вреди	331
Кад и како може вредити и тачија само судом општин. потврђена	370
За кривце из § 255 казн. зак. потребна је тужба приватног тужиоца	403
Трошкове око оправке и одржања масеног имања сноси сам уживалац имања, а не и наследници, који то имање не држе и не уживају (§ 24 у вези са §§ 344, 376, 377 и 378 грађ. заколика)	435
Накнада из кривичног дела	438
Како се имају разумети § 545 и његово решење и §§ 831 и 834 грађ. зак. о сајемству	468
Може ли се закони наследник лишити права на наслеђе само за то, што се у одређеном року за наслеђе није пријавио	500
Надлежност дежурног одељења Касационог Суда	533
Пресуде судске, изречене на основу решења конзист. ризског по § 100 грађ. зак. о издржању женином, не могу се поновити на основу пресуде конзисториске којом се брак разводи на штету женину, као криве стране	534
Вреди ли залога кад се издејствује после смрти јемчеве и да ли је такво обезбеђење обавезно и за његове наследнике по § 552 грађ. зак.	568

Кад удова за сигурност мужевљевог примања тражи обезбеђење на имање дужника, треба ли да поднесе какве доказе да она ово може чинити?	597
Законски прописи једне форме тестаента не могу се примењивати на другу форму тестаента, нити се докази прописани за једну форму тестаента могу допуњавати доказима прописаним за другу форму	628
Писмена изјава парничара који не дође на рочиште, мора се узети у обзир	662
Недостатци на писменом тестаенту не могу се доказивати сведоцима	697
Потписом услова за војне набавке обавезна је погодба за надметача и пре решења министра војног којим погодбу одобрава или не одобрава (чл. 34 и 47 зак. о војним набавкама)	726
Кад више њих заједнички (§ 60 грађ. пост.) воде парницу, па само један од њих поднесе уверење о сиротном стању и не плати таксу, пресуђење не односи се и на заједничаре који нису поднели уверење о сиротном стању а такође нису платили таксу	762
Два случаја из судско-лекарске праксе	828
Женска деца у задрузи заоставша, умрлог задругара, имају право на деобу задружног имања и пре пунолетства свога.	836

Листак :

<i>Бели Мехмед кнез од Заплања</i> , од Алексе С. Јовановића	34
<i>Злочин или суманутост</i> , од М. Р. Веснића	163
<i>Убиство адвоката Бернеја</i> , превод М. Ст. Марковића	197
<i>Двобој у затвору</i>	504

Књижевност :

Српско-хрватска правничка књижевност у 1886 години	93
Прилози за реформу казних завода, од М. М. Жујовића	200
Књижевност: српско-хрватска, немачка и француска	230
„ италијанска	231
Књижевни преглед Мил. Р. Веснића: Dr. Fried. S. Krauss: Das Mundschaftsrecht des Mannes über die Ehefrau bei den Südslaven. Wien 1886.	257
Основи приватнога међународнога права од Асера и А. Ривјера, превод Јована Аћимовића	264
Књижевни преглед А. С. Јовановића: Сиријеки закон. Почетак катастра. Летоброј по Индиктиону	401
Књижевни преглед М. Р. Веснића: Prince Adolphe: Criminalité et répression, Essais de science pénale. Bruxelles 1886	434
Књижевност: српско-хрватска, немачка и француска	602

Књижевност италијанска	СТРАНА
Теорија казненог права I св. од Ј. Ђ. Авакумовића	603
Књижевни преглед М. Р. Веснића: De Holtzendorff Franz: Principes de la politique. Introduction à l'étude du droit public contemporain. Traduit par Ernest Lehr. Hambourg. J. F. Richter, éditeur 1887.	765
	839

Статистичке белешке :

Однос између злочинаца мушких и женских у разним државама	168
Четири-годишњи преглед злочина и престопа у Београду, од П. Бл.	260
Преглед грађанских и кривичних дела у суду округа пожаревачког за 1886 годину. — Дописе Ст. Максимовића	300
Извршење смртне казне у разним државама	411

Читуља :

Константин Димитријевић, Кавелин, од Н. П. Николића	119
Август Гајер, од М. Р. Веснића	134
Франсоа Лоран	168

Дописи :

Из Пожаревца (види статистичке белешке)	300
" " од Ст. Максимовића	377

Удружења и одбори :

Оснивање удружења јавних правозаступника у Србији. — Протокол првог скупа у Београду 29—31 Августа 1886	35
Правнички одбор. — Међународни конгрес за трговачко право	47
Правила о удружењу јавних правозаступника у Србији	90
Друштво за упоредно законодавство у Паризу	133
Хрватско правничко друштво	136
Главна скупштина правничког друштва у Загребу	259
Рад одбора за условно отпуштање криваца	303
Пензион фонд за адвокате	338
Други годишњи скуп јавних правозаступника у Србији	461
Рад одбора за условно отпуштање криваца	664
Четврти међународна конференција друштва Црвеног крста	668
Уставни одбор	700
Правнички одбор	768

Правозаступнички испити и правозаступници : стр. 337, 668, 730, 768
 и 769

Белешке :

СТРАНА

Сентименталан суд. — Парница због натписа на гробу. — Ма- ђарско правосуђе	231
Интересантна парница — Нечовечност	232
Казна за потпомагање кривичних дела	410
Интересантна менична парница	507
Звиждање у позоришту	508
Један казни законик из прошлог столећа	539
Чудновато наследно злочинство	570
Погубљивање злочинаца — Отказан акцепт	571
Особити начин критике	765
Судски обичаји	766
” ”	841

Весник :

Др. Милан Тауфер	47
Правнички темат	136
Помиловање — Др. Лоренц Штајн	199
Комисија за израду пројекта закона о правозаступницима. — Свеучилиште у Гетингену	338
Полициски чиновници у Енглеској. — Нереди на бечком свеучи- лишту. — Искључење јавности при суђењу	339
Министар правде г. Ј. Ђ. Авакумовић. — Др. В. Богишић дао у штампу закон грађански за Црну Гору. — Израђен пројекат закона о правозаступницима	443
Опомена државног савета	667
Законски предлози народној скупштини за 1887 годину.	699 и 768
Г. Ј. Ђ. Авакумовић ради на великом научном делу: Теорија ка- зненог права	699
Народна скупштина за 1887 годину	730
Привремени буџет за 1887—8 годину	767
Дисциплинарни суд	841
Промена уредништва	700 и 701

Прилози Браничу :

Вучена меница с нарочитим погледом на одредбе нашег трговачког
законика. Израдили Ђ. Б. Несторовић и С. Пешић.
Списак чланова правозаступничког удружења.

БРАНИЧ

ЛИСТ ЗА ПРАВНЕ И ДРЖАВНЕ НАУКЕ.

ОРГАН УДРУЖЕЊА ЈАВНИХ ПРАВОЗАШТНИКА У СРБИЈИ.

Лист излази 1. и 16. сваког месеца.

ПРИСТУПНА РЕЧ.

Од како је Србија по своје ослобођењу почела да живи политичким животом, заузимало је правништво у управи земаљској свагда отлично место. То се објасњује и самом потребом, изазваном уређењем државе, као и бројном надмоћношћу, којом су људи из правне струке радили на државним пословима и уређивали најбитније земаљске установе. Биће скорим по века од како су почели важити неки тада обнародовани закони, који и данас још постоје у сили и снази. Поред званичног рада српских правника — закона и уредаба сачуваних у нашим зборницима — најраније појавише се правници и на пољу стручне књижевности. Докази су нам зато многобројни чланци и састави из правних и државних наука у нашој журналистици пре три четири деценије, чланци пуни правничког знања и родољубног осећања. У даљем развићу књижевног рада на правној стваци почеше појављивати се и специјална дела, а затим стручни правнички листови, којима смер беше да обрађују правну науку у теорији и пракси. Од последњих двадесет година ми имадосмо „Правду“, „Говорницу“, „Судски Лист“, „Пороту“, „Српског правника“, „Право“. Сам тај факт да су ови листови један другог смењивали, сведочи непобитну потребу таквих правничких органа. И ако корист од тих листова, који су намењени били да продиру у шире кругове народа нашег, стоји ван сваке сумње, опет имамо са друге стране да констатујемо и тај факт, да сав рад и сви напори појединих покретача и радника на пољу наше стручне правничке журналистике не

могаху савладати све тешкоће, што произлазе из недовољне било умне било материјалне потпоре оних, који су по своме занимању позвани да потпомогну и одрже правничке листове код нас.

На место појединих предузетника појављује се сада први пут удружена снага првог српског правничког удружења. У најглавније тачке програма удружења јавних правозаступника у Краљевини Србији спада оснивање стручног правничког листа, као органа око кога ће се скупљати сва српска правничка интелигенција, да својим радом шири правну и државну знаност у народ наш, да савесно оцењује све појаве у судској и правничкој струци нашој и да буде истинити тумач и бранич правде и законитости.

Са оваквим смером и програмом покрећемо и пуштамо у народ српски први број нашега органа.

„Бранич“ ће обрађивати све гране правних и државних наука, у теорији и њиховој примени на практичну потребу и наше државне установе. Радњу наших судова и управних власти оцењиваћемо са гледишта позитивних закона, придржавајући се објективне критике и начела, да се закони примењују у оном смислу, како је хтео законодавац.

Особиту пажњу обратићемо на правне обичаје и начела, који у нашем народу постоје, и постараћемо се, у колико нам буде могуће, да се тај материјал прикупља и обрађује.

Страним законодавством и књижевношћу користићемо се у колико служе развоју и унапређењу нашега права и наших закона.

Уздајући се да ће наши правници умно и материјално допринети, да се овај једини правнички орган српски одржи и усаврши, као и да у што шире кругове народа нашег продре, ми овим апелујемо на њихов патриотизам и њихову потпору.

Уредништво листа поверио је одбор своме члану г. Милану Ст. Марковићу јавном правозаступнику, а редакциони одбор састављају чланови одборски г.г. Ђорђе А. Непадовић, Ђорђе С. Ђорђевић и Никола П. Николић јавни правозаступници.

Одбор

УДРУЖЕЊА ЈАВНИХ ПРАВОЗАСТУПНИКА У СРБИЈИ.

СРПСКИМ ПРАВНИЦИМА.

Потреба да се узвиси морални углед правозаступничкога реда у Србији и да се поље правне науке обрађује удруженом снагом, изазвала је удружење јавних правозаступника у Србији.

Не може се порећи, да наш правозаступнички ред не стоји на оној висини свога положаја, на којој би требао да стоји, а коју је давно достигао правозаступнички ред у другим јевропским државама; и не може се порећи, да је велико поље правне науке, а да се код нас тек почело обрађивати, па је за то недовољна снага појединих радника, већ је нужна задруга да би се могао савладати огромни рад на томе пољу. Наука нема граница, она непрестано иде у напред, остављајући за собом научна испитивања као семе, које може само ономе донети плода, који га негује и развија, а само кад удружена снага више њих буде обрађивала поље, на коме је то семе тек никло, док другим народима већ и плод доноси, онда ће се оно брже развити у чврсто стабло и неће проћи много времена, па ће донети и корисна плода.

Правозаступник заузима племенити положај у држави. Он је у суду заштитник правде, у законодавном телу заступник државних интереса и чувар слободе и права, у друштву преставник законитости, па као таквог модерног законодавства обезбедила су положај достојном оценом његова задатка и признањем његова рада. Али и правозаступник треба да је способан уздићи се на висину тога свога положаја и достојним радом показати, да појми свој задатак, који има према држави да испуни.

Истина, кад је правозаступник законом ограничен у својем раду, кад постоје законске преграде које му не дају да крочи ближе испуњењу модерног правозаступничког задатка, кад му, дакле, државне установе прече уздићи се на висину свога положаја, онда му није ни замерити, ако је изостао од својих колега у другим напредним државама. Али удруженим и озбиљним радом на унапређењу свога реда, правозаступници могу постићи, да и законодавац призна њихов положај, који треба у држави да заузму.

Но без развића правне науке, не могу се ни њене поједине гране развити. Правна наука то је оно поље, на коме

треба својски да ради сваки правник, па да могу напредовати све правне установе.

Па како ми стојимо у томе погледу? — Правне списе од вредности можемо на прсте избројати, а судба „Правде“, „Судског листа“, „Пороте“, „Српског правника“, „Права“, довољно је позната сваком правнику у Србији, па није нужно да се и на овоме месту помиње, на коме би се радо казало, да поред свију тих ваљаних правних листова ево и „Бранич“ може да постоји. . . .

А на правној науци оснивају се сви закони који уређују правне односе држављана, па кад она није развијена, кад је она у застоју, онда се и законодавство не миче или се ограничава само на измене и допуне појединих прописа већ постојећих закона, онда нема напретка ни правним установама.

За то имамо очита доказа код нас, у Србији.

Нико не може порећи потребу коренитих рефорама у нашем законодавству. Наши грађански и казнени закони не одговарају у свему ни начелима модернога законодавства, ни правним односима држављана, јер су ти односи данас развијенији него што су били кад су они закони писани. Наш трговачки закон са његовим прописима о меницама и не личи на модерно трговачко и менично законодавство, а не одговара више ни нашим трговачким односима, који се данас простиру по целој Јевропи. Устројство наших судова треба да издржи још многе реформе, па да судови потпуно одговоре својој узвишеној позиви.

Право сопствености јако трпи што још немамо баштинских књига. Казнени заводи више за то служе да осуђени добро осети казну, а још немају свију услова и да га поправе. Основи подозрења у потпуној својој опширности и данас служе као саставни доказ против окривљенога, а ислеђења кривичних дела још пису прешла сасвим у судске руке. Независност судија још није потпуно изведена, а најмање у погледу на њихов материјални положај.

Ето само неколико предмета, па да се види колико нам ваља радити, ако хоћемо да напредујемо. А за тај огромни рад малена је свага поједишца, он се може савладати само удруженом снагом свију наших правника, па да наше правне установе могу почивати на здравој темељу таквих закона, који ће одговарати модерним начелима правне науке и културном развићу народа.

То су у главноме мисли, као што и у почетку рекосмо, које су руководиле јавне правозаступнике да се удруже и да покрену лист за правне и државне науке, који ево излази пред српске правнике, са пуно поуздања у њихову помоћ.

На посао, дакле, српски правници, јер време лети, а наука иде са временом и ни на кога се не осврће, па је ономе готова пропаст ко се не труди да је стигне и с њоме се користи!

Ђорђе А. Ненадовић

јавни правозаступник.

КРИТИЧНЕ НАПОМЕНЕ УЗ ОПРЕДЕЉАЈЕ НАШЕГА ГРАЂАНСКОГА ЗАКОНИКА „О СТВАРИМА.“

1. ЗБИРНЕ СТВАРИ У ТЕОРИЈИ И У НАШЕМ ГРАЂ. ЗАКОНИКУ.

ПИСМЕ

Г. Гершић.

У последњој својој расправици „о стварима и њиховој деоби“, која је штампана у 8. броју „Права“ од г. 1885., казао сам како мислим „да је већ крајње време да се у нашој правној књижевности од прости егзегезе (објашњења) и парафразе нашега грађ. законика пређе на критику тога законика у свима његовим појединим партијама и опредељајима“, а затим сам лађе казао како сам „паурио да и од своје стране покушам критички претрес извесних партија и опредељаја нашега законика.“ Ја сам такав покушај доиста већ и учинио у поменутој расправици а затим и у својој расправици „о државини“, која је отштампана у засебну књижицу. Но ја сам тамо обећао читав „низ“ таквих већих и мањих расправа о појединим питањима. То обећање ваља испунити и с тога ето хоћу да наставим тај отпочети критички претрес нашега грађ. законика и то да надовежем онде, где сам прекинуо. Већ тада у поменутој расправици ја сам са неколико речи додирнуо и збирне ствари и оставио да о тој засебној врсти ствари „првом приликом“ проговорим у нарочитоме чланку. Кад сам већ угазио у претрес те главе нашега грађ. законика, која говори „о стварима“, онда је овај

темаат сасвим на реду. Признајем, да то није неко крупно и дубоко правно питање, али ипак мислим да при свем томе није згорега, да се и о њему проговори у нашој правој литератури тим пре, што досада о томе у нас још ништа није говорено. Ма да то питање о збирним стварима изгледа ситно и елементарно, ипак веома признати и чувени старији и новији правнички писци нису налазили да је оно тако баш одвише „ситно“, да не би било вредно бавити се њиме, него су га на против озбиљно и на широко претресали. Да видимо дакле шта је са тим збирним стварима

О тој врсти ствари наш грађ. законик говори у §. 191. који гласи: „Више ствари скопчаних под једним именом чине једну само ствар и сматрају се као једно цело“ Пошто ту има неки скуп или збир ствари (*universitas rerum*) и пошто тај скуп, то „цело“, сачињава само *једну ствар*, то се оно може назвати *збирна ствар* (немачки *Gesammtsache* или *Sachgesamtheit*).

Кад прочитамо наведени § нашега законика, одмах вам се прво намеће питање: шта управо значи цео тај законски опредељај о тим збирним стварима, има ли тај у томе параграфу обележени појам каквога нарочитога значења у правноме погледу и за правне односе, какву даљу правну употребу чини закон са тим појмом и какве практичке правне последице са њиме скопчава? Нема сумње да порекло томе §-у нашега законика ваља свакојако тражити у оригиналу, а то је у аустријскоме грађ. законнику; тамо се (у §-у 302.) нашао такав законски опредељај те је уз остале параграфе морао и он да се преведе и унесе у наш законик. Кад дакле сазнамо како и зашто се он нашао у аустријскоме оригиналу, шта он тамо значи, онда ће мо му омак дознати значење и у нашем законнику. Шта веле о томе најнадлежнији познавачи и тумачи аустр. грађ. законика? *Унгер* каже: „Опредељај §-а. 302. а. гр. зак. не може се дакле сматрати друкчије до као *олјек старије теорије*, који нема никаквога дејства, остатак пређашње доктрине, који је *без икаквога значења*“ и т. д.¹⁾ *Екснер* вели: „§. 302. примљен је и унесен у законик само с тога, што редактори тога законика хтедоше да задовоље своју *теоријску потребу*, да у глави „о стварима и њиховој правој деоби“ не оставе неспоменути и ону старинску школску поделу у поједине, засебне и у збирне ствари“²⁾. Најзад и познати хрватски коментатор аустр. грађ.

¹⁾ Unger, Syst. d. öst. allg. Privatr. I. стр. 475.

²⁾ Exner, D. Lehre v. Rechtserwerb d. Tradition стр. 245 прим. 227.

зак. др. *Деренчин* тако исто каже: „§. 302. нема дакле практична знаменовања у аустр. праву, тер није ну репродукција теорије, која је господвала у време кодификације грађанскога закона.“¹⁾ Ето дакле шта значи тај параграф; он је остатак старије теорије, који нема никаквога значења ни дејства. А што важи о оригиналу, то наравно да важи и о његовом верном превоу или копији, а то је о нашем § у 191. Према томе он је дакле сувишан и могао би се без икакве штете избрисати из законика.

А зашто је то тако? Кад се каже да један законски пропис нема смисла ни значења, онда је то свакојако велика замерка законодавцу и њу ваља *доказати*, навести основане разлоге, јер се ту не може веровати само на реч ни Унгеру ни Експеру ни Деренчину ни ма коме другоме иначе бог зна како знаменитом правнику. Изреке њихове, што смо их навели, само тек *кажу* да тај извесни §. нема значења и т. д. Али у њима нема још никаквих *доказа* за то тврђење. Ти докази свакојако дакле ваља да се потраже и да се наведу. У самим законцима они се не могу наћи, јер она општа фраза како се више ствари „сматрају као једно цело“ ту нам ништа не помаже, из ње се ништа не може извести о томе, дали збила тај цео појам збирних ствари има некога смисла и значења у правним односима или га нема. Ту нам дакле ништа друго не остаје, него да се обратимо теорији, те у њој да потражимо обавештења о природи и практичком правном значењу тих збирних ствари; то морамо учинити тим пре, што су у томе погледу како аустријски тако и наш законик теорији о тавили сасвим слободно и отворено поље.

Старија је теорија о томе имала своје извесно мишљење и схватање, које је данас већ сасвим застарело и одбачено, а то је оно негдашње разликовање у *universitas juris* и *universitas facti* (дакле *правне* и *фактичке* скупове ствари). Цела та подела и све, што се о њој у старијој теорији говорило, данас већ нема више ниједнога пристаоца и она се само помиње као нека теоријска старина. Међутим др. *Деренчин* у своме коментару то друкчије претставља. Он вели, како *има* (дакле и *данас* још) *правника*²⁾, који усвајају ту поменућу деобу у *univ. juris* и *univers. facti* те и једну и другу врсту сматрају као јуристичку целину, која „посто-

1) Dr. Derenčin, Tumač k obč. austr. gradj. zakoncu, II. str. 30.

2) Наводећи поименце Гиртанера и Барона.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

ји неовдвисно од предмета који ју сачињавају.“ А то није истина, јер пре свега universitas facti ни старији писци ни-су сматрали као јуристичку целину, а затим је ту признати коментатор помешао и побркао два *разна* схватања, која треба једно од другог одвајати. Истина је, да има и данашњих правних писаца који, као што ћемо одмах видети, збирне ствари схватају као јуристичку целину, али ти правници међутим ипак *сасвим одбацују* ону поменућу деобу у universitas juris и univ. facti и сва она разликовања што су уз њу надовезивана. Дакле је свакојако погрешно кад др. Деренчин каже како сви правници, који збирне ствари схватају као правну целину, *уједно усвајају и ту старинску поделу*. А да је то збиља тако ја ћу као пример између многих навести само једнога, а то је *Пухту*, који усвајајући схватање збирне ствари као *јуристичке целине* у исто време изречно побија и одбацује поменућу поделу старије теорије.¹⁾ Осим тога још ћу ради боље потврде напоменути *Унгера* и *Вехтера*, који изречно веле, како *сви новији правници* одбацују ту стару деобу са свима њеним разликовањима.²⁾ По свему се види да је поштовани хрватски коментатор при своме излагању за тренутак сметнуо с ума оно старо правило: *qui bene distinguit bene docet*. Осим тога не могу а да мимогред не напоменем и то, како др. Деренчин вели: „По мњењу тих правника universitas јест идеални правни субјект, *јуристичка особа*“ и т. д.³⁾ Зар скуп ствари да буде субјект, јуристичка особа? У устима признатог правника то је тако чудно, да се мора мислити да је то штампарска погрешка или *lapsus calami*, али свакојако се човек ипак мора мало изненадити кад на *три* места и то у самој тексту (стр. 21 прим. 1., 28 и 29.) нађе ту *исту* штампарску погрешку или *омашку пера* и кад се уз „идеални правни субјект“ ради још боље потврде меће „*јуристичка особа*.“⁴⁾ Како му драго тек би се свакојако ти писци, чије мишљење др. Деренчин излаже, необично изненадили, кад би прочитали како је по мњењу њиховом universitas rerum иде-

¹⁾ в. Puchta. Institutionen. II стр. 518 и 519 и прим. 1. Уз Пухту још би се међу знатнијим цивилистама могли навести Ситенис, Вангеров, Арнц и други.

²⁾ „Seither wird jene Eintheilung mit den an sie geknüpften Unterscheidungen von allen neueren Schriftstellern verworfen“ каже Унгер, System I. стр. 474 Тако исто: Wähler. Pandekten I. стр. 263.

³⁾ в. Derenčin, Tumač II. стр. 28.

⁴⁾ Само на једном месту и то чак у примедби 6. (стр. 30.) г. Деренчин правилно каже „идеални објект.“

ални правни субјект! Криво би ме схватио, ко би према овом што сам навео можда помислио, да бих ја могао чак и то претпостављати, да г. Деренчину није била *баш тако јасна* разлика између правнога субјекта и објекта, подмета и предмета; зар образованоме правнику да такве елементарне ствари нису јасне и познате? Ја дакле то све напоменух само с тога, да укажем на *непажњу у изради*, која може да помути појмове почетнику и неукоме читаоцу, који разуме се прима све што нађе у књизи тако признатог писца. А та је књига наравно и нашој правничкој публици много приступнија, но књиге из других страних литература.

Но да пређем опет на теорију о збирним стварима. То је питање све до најновијега доба било предмет доста опширнога теоријскога претресања нарочито у немачкој правној књижевности и мора се признати да су и данас још мишљења остала подељена. Да видимо. Пре свега дакле има појединих одвојених телесних ствари, које се сматрају да иду једна с другом и једна уз другу, дакле да су везане међу собом и у тој својој вези сачињавају неку *замисљену целину*, колективну целину, која се једним (колективним или заједничким) именом означаје. Тако н. пр. извесан већи број оваца сачињава стадо, број коња ергелу, извесан број књига библиотеку и т. д. Та целина (која само по појму, у мислима постоји) остаје *иета*, ма се колико мењали делови, из којих се она састоји, шта више могу на место свију пређашњих саставака да дођу нови, па ипак да целина остаје то што је била; тако н. пр. библиотека остаје библиотека, ма колико да су се књиге, из којих се она састоји, у течају времена измењале, па тако је исто и са стадом, уметничком збирком, стовариштем робе и т. д. Такав дакле збир или скуп ствари, које су састављене под једним именом и појмом, зове се као што већ рекох колективна или збирна ствар. Но постанак и образовање тих збирних ствари не треба никако тражити у правној области; њих није право створило, него их ствара живот и саобраћај и само може да настаје питање, да ли образовање тих збирних ствари има некога посебнога значења за правне односе, да ли у правној области то има ма каквога дејства, кад таква колективна целина постане предмет правних одношаја. Чим се до тога питања дође, одмах настаје она већ поменута разлика и несагласност међу најпризнатијим писцима.

Има велики број знатних правника, који такву једну

збирну ствар не сматрају само као просту аритметичку (бројну) суму оних појединих ствари, из којих се она састоји, него они је сматрају као неку идеалну целину, која је као таква различна од бројнога скупа својих саставака. дакле је она неки идеални (вештачки, zamiшљени) правни предмет или објекат онако исто као што има идеалних (вештачких) правних подмета или субјеката (она т. н. правна или јуристичка лица, као што су корпорације и др.) Ту дакле на према тим „јуристичким“ лицима (каква у праву доиста постоје) стоје с друге стране као њихова паралела те „јуристичке“ ствари, које само право ствара и zamiшља. Одиста, кад хоће стадо, библиотека и т. д. *правно* да се сматрају као *једна ствар*, као нека целина, онда то мож: очевидно само да се zamiшља, само по појму да постоји и према томе онда ти писци образовање збирних ствари не сматрају само као створ живота и саобраћаја, него они их сматрају као нешто, *што право ствара* и регулише и чија се правна природи по томе сасвим независно од приватне воље оснива на правноме правилу.

Па кад већ по мишљењу тих писаца има таквих „јуристичких“ ствари, онда наравно да у њиховој природи мора бити потпуне аналогије са природом поменутих јуристичких лица. Као што је дакле н. пр. правни опстанак корпорације независан од промене и судбине појединих лица, која је састављају, тако исто и таква јуристичка ствар мора бити као таква независна од промене и правне судбине својих појединих телесних саставака. По томе онда има правних одношаја, који постоје на тој колективној ствари као целини, а који непосредно не долирују њене поједине састојке као што с друге стране опет може да се догоди, да се расположи нешто о свиима тим појединим саставцима, а да то ипак не мора да се дотакне саме целине као засебне јуристичке ствари. Ето такво је мишљење и схватање велике групе писаца ¹⁾.

Кад те писце ухватимо за реч и повучемо строгу логичку консеквенцију тога њиховога схватања, онда шта излази? Излази то, да ја могу имати својину н. пр. на стаду *као целини*, као засебној јуристичкој ствари, а да не морам бити власник свију појединих оваца, из којих је стадо са-

¹⁾ Међу њих спадају: Puchta, Institutionen II. §. 222. — Sintenis, D. pr. gem. Civilr. I. §. 41. стр. 438. — Windscheid, Pandekten I. §. 137. прим 4. — Scheurl, Lehrb. d. Instit. §. 43. — Girtaner, у Iherings Jahrbüch. f. Dogmatik etc. III. стр. 96, 107, 133 и даље. Затим Варнкениг, Барон, Бринц и још многи други.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

стављено, шта више да не мора *ни једна* од тих оваца бити као поједина ствар у мојој својини! И неки су од тих писаца сасвим отворено признали и изrekli ту логичку последицу свога схватања. Човек то чисто не би веровао, кад не би својим очима прочитао у расправама и књигама тако одличних правника као што су *Варнкениг, Виндшајд, Гиртанер, Брини* и др. Тако Варнкениг изречно вели: „Својина некога стада постоји на целини тако, да она чак и онда још траје, кад су све поједине овце туђе“; тако исто Брини: „... да извесне скупове ствари можемо својима назвати, а да не морају све поједине ствари, шта више да не морају ни неке од њих бити наше.“ Исто веле и остали наведени писци. Ту се види како по некад и најбистрији писац излази на среду са тако нелогичким и апсурдним закључцима, кад се једном уплете у неко погрешно мишљење, па хоће до краја да га одржи.

(СВРШИЋЕ СЕ).

К Р А Ђ А

УЛОМАК ИЗ ЕНГЛЕСКОГ КАЗНЕНОГ ПРАВА.

НАПИСАО

Ј. Ђ. Авакумовић

І. ПРИСТУП

У казненом праву вазда се најверније и најтачније огледају народни обичаји и ступањ народне образованости. У колико је народ образованији, у толико и његово казнено право више одговора захтевима непомућене правде и човечности. Сваки корак напред на пољу образовања и цивилизације, мора да покаже свој утицај и на развитак казненог права. То истина не мора да буде одмах; на против то бива само поступно. Али при свем том, то је тако сигурно, да ко би тврдио противно, тај би био у одсудној опреци са историјом људске цивилизације с једне стране, и историјом казненог права с друге стране. Факт је историјски: да ни у једног цивилизованог народа казнено право није било на овом ступњу хуманитета, до кога се успело данас код многих од њих. Историја казненог права у разних народа нај-

јаснији нам је доказ, колико је оно било сурово и нечовечно у своме почетку, у старом добу. Да и не помињемо казнено право осталих народа, већ да се сетимо само: римског, енглеског француског, немачког, руског, пољског и српског старог казног права, па ћемо имати довољно података и доказа о овоме, што рекосмо. Стара казнена права у тих народа пуна су тако великих, а често и тако ужасних казна, да онај, који данас чита старе податке и споменике о тим казнама чисто не може да верује, да су народи, који, ма да нису били образовани као данас, свакако још и тада заузимаху угледна места у колу својих савременика, — да су дакле такви народи опет могли у своје законе увршћавати и онакве казне. Да се човеку на име казне одсече: рука, нос, језик, уво и тако даље; или да се растргне вучењем на четири стране; или да се баци на борбу са дивљим зверињем, те да га ово жива растргне; да се човек жив спали; или најпосле да се човек умори, под највећим мукама, крхањем и ломљењем костију одоздо на више помоћу нарочито за то удешених справа, — то су биле са свим обичне и честе казне у старим казним законима. Истина да у свима није било и оних најужаснијих, као што је на прилику било оно крхање и ломљење костију живом човеку одоздо горе; истина да, на прилику, у нас Срба није било те грозне казне¹⁾, док је на против ње било код Немаца²⁾; али при свем том карактерна црта свију старих казневих закона та је: да су били нечовечни у одређивању облика казне. Нама, који смо вековима удаљени од доба, у коме су казни закони били пуни онаквих казна, — наравно да изгледа данас ово грозно. Али нараштају оног времена, то је при свем том била савршено природна последица учињене кривике. За то је и требало да се наврше векови, докле напредак и цивилизација нису себи створили ново земљиште, докле идеја благородства, хуманитета, није задобила превагу у казним законима образованих народа над негдашњим варварством и су-

¹⁾ Види Душанов законик.

²⁾ Archiv des Criminalrechts од 1854 год. стр. 138.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А

ров шћу, која се огледала у свирепим грозним и нечовечним казнама старог и средњег века. А ово је, у осталом, ишло упоредо са ширењем и напретком људске цивилизације у опште тако, да тек само најновија казнена законодавства заслужују да се назову човечним, благородним. Истина, да и она нису сва подједнака; истина да се и у њих још опажају трагови негдашње суровости и варварства људског, у неких више, а у неких мање; — али опет нико не може одрећи, да и сва та законодавства скупа и свако од њих посебице, — не стоје данас високо уздигнута са својом хуманитарношћу у казнама над негдашњим, старим казним законима. Ова разлика између старог и најновијег казненог права не само да постоји у казненом праву једног истог народа, а само из развоја доба; већ и то баш и нарочито између старог и новог казненог права у разних народа. Не може се порицати, да још и данас не постоји разлика у ступњу образованости и цивилизације између давашњих народа, који сви скупа носе име цивилизованих народа. Историјска је истина, да и данас има народа, који су у образованости и цивилизацији далеко умакли од других народа. Ми већемо овде да истражујемо узроке тој разлици у образованости и цивилизацији између појединих данашњих народа. Тако исто не мислимо овде упуштати се у испитивање, да ли узрок тој разлици лежи само у природним особинама појединих народа; или су ту разлику више створиле прилике и околности, под којима се развијао живот појединих народа. То би био предмет друге гране наука; казвено право не бави се тиме. А ми смо за предмет овој нашој расправи изабрали уломак баш из казненог права, па за то и не би желели, да нам се иначе може пребацити удаљавање од специјалног предмета наше расправе. У место да прелазимо у сферу страног научног испитивања о узроцима те разлике у образованости и цивилизацији између појединих народа — ми ћемо се задовољити само што констатујемо тај факт разлике као појаву, коју је потврдила историја. Али и ако та разлика по-

стоји, опет би се отишло врло далеко, ако би се хтелo тврдити, да казнено право у тих образованих народа *и из старог доба* стоји, са својом хуманитарношћу над *данашњим* казним правом осталих *мање* образованих народа. Не, толика разлика у образованости не постоји; упоред *старог* казненог права, ма неког и најобразованијег народа, са *данашњим* казним правом каквог и мање образованог народа, био би вајјаснији доказ за противно мишљење, а то је: да је *данашње* казнено право и каквог мање образованог народа опет човечије од старог казненог права ма колико образованог народа. Кад ово велимо, ми ту, наравно, разумемо упоред између старог и *данашњег* казненог права само код народа, који данас с правом могу носити име образованог народа, па ма било и само у мањем ступњу. Док међу тим остале народе, који то име ни данас још не заслужују, наравно да ту не подразумевамо. А да још и данас у свету има и оваквих народа, то наравно да ни ми не првиђамо. С тога нисмо ни мислили да рекнемо, као да би и *њихово* *данашње* казнено право могло бити човечије него ли старо казнено право осталих, образованих, народа. На против разлика у образованости између тих народа како негда, тако и сада још је тако велика, да се ни *данас* још не би смело тврдити да су ови последњи достигли бар онај ступањ образованости што су га остали народи, који с правом носе име образованих народа, имали још у старом добу. С тога су *њихова* казнена права толико једно од другог различна не само у своме почетку, већ и данас, да не би имало никакве практичне вредности, ако би се хтелo о њима говорити упоредо. А сем тога, због велике разлике у ступњу образованости између тих народа, не би ни било никаквих поузданих ослонаца за оцену постојећих чињеница, које би се налазиле у *њиховом* казненом праву. То би, у осталом, био рад колико трудан и тежак, толико и непоуздан и непрактичан, јер не би било *заједничких*, карактерних црта за упоред и оцену, тих одсудно противних чињеница. Све дакле, што би могло имати практичне користи и резултата, то је поглед на

казнена права само оних народа, који с правом носе име образованих народа. Упоредити њихово старо и ново казнено право како свако за се, а само у разним временима, тако и права разних образованих народа, једно с другим, — би могао да буде предмет колико велике, толико и нецењиво корисне студије. Али баш за то, што је то тако огроман посао, ми се ни смо ни подухватили да на њ прегнемо овде, у овој прилици. Оквир расправе овакве, каква ће бити ова наша, не допушта нам да се бацимо на тако пространо поље у свима његовим појединостима. На против морамо се у колико се тиче целокупног старог и новог казног права разних народа, оградити само на неке опште погледе; а само о оном предмету, који смо нарочито изабрали за сву нашу расправу, говорићемо детаљно. Па остајући само при општем погледу на разна стара и нова казна права, шта видимо у њима као карактеристично, значајно? Велика разноликост прва је карактерна црта у тог казног права из разних доба. И ова постоји не само код казног права разних народа у разном добу, већ и код једног истог народа, а само у разном добу. Треба само да разгледамо казне законе старог и новог доба не само разних народа, већ и једног, па нам неће бити тешко да спазимо грдву разлику између њих. Вешт познавалац одмах ће спазити, колико се она разликују једно од другог; а из тога њему неће бити тешко да дође до закључка: колики ступањ образованости и хуманитета ваља да призна народу, чије казно право има пред очима. То је тако поуздана карактеристика за оцену, да човеку вештаку не треба других података, мимо одредаба казног права, па да не погреш у оцени образованости и хуманитета код сваког народа. А та поузданост у оцени има свога основа баш у оној првој карактеристици разних казневих права, на име у њиховој разноликости. По самој својој природи свака разнолика појава обично одмах обраћа пажњу на себе, те на тај начин готово изазива посматрача и оцениоца да спазе њене особине, и да такву појаву одвоји од других сличних или противних појава. А

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

тим начином постаје видљива разлика између једног и другог казненог права, што опет даје сигурности, да се према томе оцени и ступањ образованости и цивилизације оног народа, чије је казнено право узето у оцелу. Далеко дакле од тога да се та разноликост казненог права из разног доба сматра као каква његова мана, она је баш на против његова добра страна. Она нам даје могућности да оценимо и констатујемо стање образованости и цивилизације у каквог народа што може да буде врло корисно за онога, који би се бавио испитивањем и проучавањем народних особина, у разном времену код једног истог народа, или једном времену код више народа. Ово је очевидна корист, коју нам даје она прва карактерна црта казnenих права у разних народа, она разноликост њихова. Ово је и само за себе узето, већ толико важно и корисно, да би се потпуно правдало свако, ма и најтрудније испитивање те разноликости и њених природних последица. Али при свем том корист није само у истраживању те разноликости разних казnenих права, већ ње има и у испитивању и њихове *друге* карактерне црте, а то је: и у њиховој *једнакости бар у нечем*, поред све те разноликости у осталом. Та једнакост огледа се у *заједници* неких начела, која се налазе у сваком казненом праву, па ма колико се оно иначе једно од другог разликовало; или ма колико да је временом једно од другог удаљено. Само том једнакошћу, и ако бар само неких начела у казненом праву, може се протумачити, од куда то, да и код најобразованијих и најпримитивнијих народа има неких повреда права, које се безусловно сматрају за кажњиве. Тако сва казнена права, од паметивека до данас и код разних народа, сматрају за кажњиво, на прилику: убиство, крађу и друга слична кажњива дела. Само та једнакост, ма и тек неких начела у казненом праву, може да послужи као разлог, да се и најнеобразованији човек не би могао ни у страниј држави одбранити, као да му не би било познато, на прилику, да није дозвољено убити човека, украсти или запалити туђу имаовину. Недозвољеност таквих дела има свог извора у самој природи ства-

ри; људи један поред другог не би могли опстати, кад би се усвојило противно начело. Друштво људско морало би се потрести у самом основу, кад не би било тих *општих* услова за међусобан живот. А отуда и долази, да *сваки* зна да су то дела недозвољена. Обе те карактерне црте разних казnenих права, разноликост и једнакост бар у неколико, воде дакле једној мети, а то је: познавању и констатовању народног образовања и цивилизације. С тога те две карактерне црте, *разноликост и једнакост* казненог права, колико су посеби елементи савршено један другом супротни, толико су опет у исто време чињенице, које заједнички праве корисним изучавање казненог права у разних народа и из разног доба. Испитати и проваћи с једне стране ту разноликост, а с друге стране ту једнакост код разних права у разних народа једног времена или и разног доба, то је врло важно. А још важније је, кад се те разноликости и једнакости употребе као чињенице за мерило образованости и хуманитета народног; то су подаци, који никад не варају. Али у исто време и то је предмет огромне просторије. Ма да потпуно појимамо свуколику важност штудије о том *целокупном* предмету, као и њен утицај на оцену народне образованости и хуманитета, — ми смо опет одлучили, да овој нашој расправи дамо много тешињи оквир, него што би било изучавање и упоред оне разноликости и једнакости у целокупном казненом праву разних народа, или ма и само једног народа, а у разном времену. Ми ћемо у овој расправи да говоримо само о једном уломку из казненог права, па и то не из казненог права у опште, већ само из *енглеског* казненог права. Као што показује већ и сам наслов ове наше расправе, она ће да говори *само о крађи*, и то само по *енглеском* казненом праву. Али баш за то, што је предмет ове расправе овако специјалан и огрaвичен, потрудићемо се да га обрадимо у његовим свима појединостима, детаљима. Јер само кад тако урадили будемо, моћиће ова наша расправа да одговори оном захтеву, који поменуемо у почетку њеном, а то је: да начела енглеског казненог права о крађи

буду огледало енглеске образованости и цивилизације у томе погледу.

После ових неколико речи о улози казненог права на оцену народњег образовања и хуманитета, ми ћемо сада одмах да приступимо детаљном говору о самом предмету, који смо изабрали за ову нашу расправу.

(НАСТАВИЋЕ СЕ).

ЈЕДНО ПИТАЊЕ

ИЗ ПРАВА О НЕПОКРЕТНОЈ ЗАЛОЗИ.

Врло је важно питање код права залогe (хипотеке или интабулације) то, шта ће бити кад се заложена непокретност побољша? Има више врста побољшања: побољшање природно или случајно; побољшање, које произлази из дела дужниковог, и побољшање које произлази од некога трећег притежаоца. Но ми узимамо за сада најпростији случај кад дужник сам своју интабулисану непокретност побољша, на пр. на празноме интабулисаноме плацу подигне грађевину. Да ли се у овоме случају интабулација на празан плац пре грађевине стављена, распростире и на грађевину после тога на плацу подигнуту. — питање је веома значајно, и оно се код нас често у пракци појављује, а међутим, како ми је познато, о њему се у правопланству и правосудству нашем разна мишљења чују. Ја сам имао прилике, да се у једној ствари, једног мог пријатеља, овим питањем занимам; па ћу бити слободан, да овде, у овоме првом часопису наше удружене правничке снаге, изнесем моје начине о расправи овога питања.

Поставићемо за пример овакав случај: Један дужник задужио се двојници поверилаца у разво време. Први поверилац интабулисао празан плац дужников, а други поверилац ставио интабулацију доцније, пошто је дужник грађевину на томе плацу подигао. Прода се на јавној продаји и плац и грађевина уједно, и настале питање о пречем праву намате из цене, продајом добивене. Ко ће од поверилаца бити пречи у наплати? Једни мисле да ће бити онај први пречи у наплати из цене, само за плац добивене, а овај други да ће бити пречи у наплати из цене, само за грађевину добивене. Други, напротив, држе да ће први пове-

рилац имати право, да се пре од другога наплати из целокупне суме, и за плац и за грађевину укупно добивене. И ја сматрам, да је ово друго мишљење правилније.

Ништа није лашње него решити једно питање, које је правилно постављено. Шта имамо овде пред собом? Имамо две непокретне ствари уједно спојене, а то је плац и зграда. Која је од њих преча. т. ј. која је главна а која споредна? Римљани, као праоци грађанскога права расправили су то једним текстом овако: све што се на земљи сагради, иде за земљом. (Omne quod solo inaedificatur solo cedit.) У том смислу разрешава ово питање и наш грађански законик у §. 189, означајући изреком земљу за *главну*, а грађевину као *скопчану са њом за споредну* ствар, и у §. 191, казав, да више ствари, *скопчаних под једним именом*, чине једну само ствар и сматрају се као *једно цело*

Као што видимо, дакле, и наука о праву и позитивно правило нашега закона оглашују земљу и зграде на њој за једну целину нераздвојну. То је, у овоме предмету, једина разумна идеја, која одговара и природи саме ствари. Јер свакоме ко разуме како стоји земља, а како лежи грађевина, биће јасно, да грађевина без земље не би могла да опстане. Не знамо разлога, за што би се у питању о залози, цепало то двоје једно од другога, па казало: овоме припада земља, а овоме грађевина у залогу, кад се то обоје сматра као једно цело. Може, истина, да се деси, а то готово обично тако и бива, да зграда има већу вредност од плаца, али то ипак не мења природу ствари. Зграда сама за се одвојено не добија ту вредност, јер она не виси о ваздуху, него добија зато, што је земља на својим леђима носи. Али противници мишљења, које ми исповедамо веле, да онај ко је интабулисао празан плац, није тиме уједно интабулисао и грађевину, која је на томе плацу доцније подигнута, него је ову интабулисао други пре њега; и зато да је овај други преч интабулант на грађевини. У самој ствари то је истина, да онај први није интабулисао грађевину; па зато сада и настаје друго питање: да ли се интабулација на празан плац стављена, распростире и на грађевину, која је доцније на томе плацу подигнута?

До душе признајемо, да текст дотичног законског прописа нашег, који би ово питање пресекао, није тако прецизан, као у другим страним законима, али зато ипак кад се дубље у дух закона прозре, јасно ће бити, да се интабула-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

дија. на празан плац стављена, распростире и на грађевину доцније полигнута на томе плацу.

Нарочити пропис у §. 315 нашег грађ. законика о овојме предмету гласи: „Право залогe на ствар садржав, у себи и право на плодове ствари, и све што из ње произлази. Само сабрани и одвојени већ плодови не сматрају се као са стварју скопчани.“ Очеvidно је, да је овим, истина негативним, али зато опет јасним изразом, законодавац исказао ту мисао, да се право залогe на једну ствар распростире и на све оно, што је са том ствари скопчано. А ми смо већ раније показали текстове закона, који грађевину скопчавају са земљом. И тако мислимо, да ће свакоме јасно бити, да се по прописима нашега закона интабулација, стављена на празан плац, распростире и на зграду, доцније на томе плацу направљену.

Да бисмо ово мишљење још јаче утврдили, ми ћемо упоредити текстове и страних неких закона.

Тако §. 547 аустријскога грађанског законика, (по преводу дра Божицара Петрановића у Бечу 1850.) из кога је §. 315. нашега грађ. законика узет, гласи овако: „Право залогe простире се на све дјелове принадлежеће слободној сопствености заложитеља, на прираштај и на принадлежност залогe.“

Много је прецизнији у овом погледу члан 2133. францускога грађ. законика, који гласи: „Добивена залогa простире се на сва побољшања (améliorations), која наступе на заложеној (hypothèque) непокретности.“ Сви француски мериодавни писци и коментатори, сагласно са сталном јуриспруденцијом њиховом рекли су: да се под изразом побољшања имају разумети и нове зграде подигнуте на празном земљишту. „Sous le terme améliorations on doit ici comprendre les constructions nouvelles élevées sur un terrain nu.“ (Мурлон: Répétitions écrites и т. д. 1874 св. III стр. 670; Далоз Jurisprudence générale, 1875. св. II. стр. 1010; Обри и Ро: Cours de droit civil français, св. III. стр. 408; Тролон св. II. стр. 551; Дирантон: XIX, и Захариа: §. 284 примедба 2. и 4.)

Као што смо дозвати могли, наша јуриспруденција још се колеба у овојме питању, час на једну час на другу страну; али пре две године у општој седници касационога суда, у једноме предмету ове врсте, преовладало је било мишљење, које и ми делимо, да се задобивена залогa на празно-

ме земљишту распростире и на нове, доцније подигнуте грађевине на томе земљишту. Ми се надамо, да ће, по свестраном проучењу овога питања, јуриспруденција наших судова доћи до сталности на овоме гледишту, које изложисмо.

П. Ј. Савић

секретар мин. правде.

Б Р А К.

Разлика између брака и животињског спаривања. Природни закони нису довољни да регулишу брак. Важност. Организација спољне и унутарње стране. Верозаконски и грађански брак.

Брак је трајна заједница између два лица разног пола, која се удружују у тој намери да заједнички живе.¹⁾ Француски правник Порталис налази да муж и жена имају за цел да се узајамно потпомажу, да заједнички носе све терете у животу, да деле своју судбину, а поред тога и да одрже своју фелу.²⁾ У осталом данас се одржање феле сматра само као споредна цел.³⁾

Брачна је заједница основана на природним законима, — на разлици пола и нагону. У томе брак личи на полну заједницу животиња, која је такође основана на природним законима. Човек и жена удружују се, а тиме се покорављају вишим законима, које не познају. То исто чине и животиње. Али при свем том између људског брака и животињског спаривања постоји грдна разлика, јер се и људи разликују од осталих животиња.

Код људи су пре свега развијени осећаји љубави и поштовања, а код животиња тога нема, јер код њих влада само нагон. Ти су осећаји узрок што образовани људи данас не трпе полигамију — многоженство. Код животиња је са свим друкчије. Велика већина живи у полигамији.⁴⁾

Код људи морална љубав може да буде стална и непроменљива, а код животиња је нема никако. Код животиња влада нагон и то само неко време и у извесно доба године. Кад то време спаривања прође, животње постају

¹⁾ У Јустинијановим институцијама налази се ова одредба: „Брак је заједница између човека и жене у цели да живе у друштву које се не може развести.“ 31. L. 1- T. IV. de patria potestate.

²⁾ Laurent Principes de droit civil français. Св. II № 360.

³⁾ E. Glasson. Eléments du droit français. (Paris 1884.) Св. II. стр. 119.

⁴⁾ M. E. Chauvet. La famille chez les bêtes. (Caen 1880) стр. 10.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

хладнокрвне, и они исти парови који су у јуч рањем заносу били нежни и осетљиви, сад се више и не гледају док прир да на ново не одреди. Само је природан нагон тако пролазан.

Сем тога, код животиња нема онаког брака као што га има код људи. Код животиња постоји просто спаривање и ништа више. Код њих нема оваке породице као што је виђамо код људи. Оно брижљиво чување, оно п жртвовање и старање о младима које често може послужити као пример и самим људима,¹⁾ не траје дуго. Чим млади одрасту, чим постану толико снажни да им родителска нега више и треба, јер могу сами да се чувају и да се о себи старају, они напуштају своје родитеље, па се више никад и не враћају. У сталом ако не оду сами, — редитељи их просто терају. Они се више не познају, јер су се за навек растали.²⁾

Код људи је са свим друкчије. Између родитеља и деце постоји извесна веза која се ни а само смрћу. Та се веза шири и отуд настаје сродство, породица и племе. Људи су тако навикнути на ту крвну везу, да је често попуњују усиновљењем, којим замењују свој пород. Отуд постаје тако звано законско сродство, које замењује крвно. Код животиња свега тога нема. Чопори у којима живе, нису то исто што и породица код људи.

Но при свем том што између људи и животиња постоји толика разлика, она сличност између брака и животињског спаривања, која је у почетку споменута, постоји и даље. Она не само да није потрвена, него се никада не може ни збрисати.

Кад се пође са тога гледишта, да је брак основан на природним законима, које људи још не могу да објасне, да између брака и животињског спаривања постоји извесна сличност, онда на први мах изгледа да брак може и данас постојати а да се не морају прописивати никаква законска наређења. Они исти природни закони који се старају о другим животињама, довољни су и за људе. Брак је постао заједно са човеком, дакле у оно време кад су писани закони који данас владају код људи, били са свим непознати.

¹⁾ Шове вели да код мајмуна још није продро луксуз да женке купују млеко од дојкиња и да своју мајмунчад дају на чување дадињама. — Стр. 25.

²⁾ У осталом тако се често дешава и код оних људи који у жељи да увећају своје материјално стање напуштају своју породицу — Велим вели да се код таквих људи лако занемарују породички одношаји и да се ту породица рано укида. — *Belime Philosophie du droit.* (Paris 1881) Св. II. стр. 61.

Сем тога, брак и данас постоји код дивљака који немају нарочите законе за ту заједницу.

Али, природни закони који су довољни за животиње и за дивљаке нису довољни и за лавашње људе, која живе у образложаним државама. Истина да је заједница између два лица разног пола у самој ствари то и то што и животињско спаривање, али из такве заједнице међу људима настају врло важне последице које захтевају да се брак регулише писаним законима.

Животињско спаривање то је само привремена заједница. У такој би заједници човек могао имати за цел само да задовољи једну пролазну страст, да се користи тазом везом али да не подноси и њене терете. Али са женом је са свим друкчије. За њу би така привремена веза могла имати само трајне и врло теретне последице. По ле трудноће и порођаја, она доби а материнске дужности. Да се та веза може олако раскинути, човек би имао само задовољства а жена би била изложена беди и невољама, у којима би најзад морала подлећи. За то дакле брачна заједница мора бити трајна. Сем тога интерес жене захтева да та заједница буде трајна. Трудноћа, порођај и старост то су узроци који јој одузимају њене дражи и лепоту. Кад проведе своју младост и утроши своју лепоту са једним мужем, она зна да ће врло тешко наћи другога. Са човеком је са свим друкчије. Његова снага не опада тако брзо. Он ће много лакше наћи другу жену, но што ће његова жена наћи другог мужа.¹⁾

Али то није само један узрок са кога се човеку не може оставити на вољу да се жени как хоће, и да раскида свој брак кад му се свиди. Има и других врло важних узрока. Из брачне заједнице настаје пород. Тај параштај понуђује оне празнине које су постале смрћу. Даље, између родитеља и тога порода постоју извесни правни одношаји по којима су родитељи принуђени да издржавају и васпитају своју дцу,²⁾ а то су све таки одношаји који се појединцима не могу оставити на вољу.

Из наведенога излази, да природни закони нису довољни, него да само друштво мора регулисати брачну заједницу

1) Bentham. Traité de législation civile et pénale. Св. I. — део III глава V одељ. 2.

2) Код животиња женска може сама да издржава свој пород, а код људи је са свим друкчије.

писаним законима тако, како ће та заједница што дуже трајати, и како ће најбоље одговорити друштвеним потребама.

Питање је сад у чему је та велика важност брака тако, да је друштво нарочито позвано да га регулише писаним законима?

Поред онога што је до сад спомевуто највећа је важност брака у томе што он у данашњим државама ствара и одржава породицу која је основа данашњег друштва.¹⁾ Да нема брака који новим нараштајем попуњује губитак, данашње би друштво по природним законима морало ма кад престати.

Важност ове заједнице познавали су још и стари народи. Платон је још говорио да закони о браку заузимају најважније место у законодавству јер су прва основа за друштвено уређење²⁾

Данашње друштво тако зависи од брака, да без њега не би могло опстати.³⁾ Поништити брак са свим или оставити појединцима на вољу да се жене са ким хоће и кад хоће, да узимају онолико жена колико желе, да раскидају брак кад им се свиди, значило би поништити породицу најглавнији темељ на коме је данашње друштво основано. То би значило повратити међу људе оно првобитно стање у коме су некада живели овако исто као и друге животиње. Међу људима владала би вечита суревљивост са свима њеним грозним последицама. У таком стању не би било ни оца, ни матере ни деце ни сродства ни породичких осећаја. Место тога добили би гомилу људи без икаквих традиција и без икаквих породичких веза, а то би значило толико исто колико и чопор каквих животиња. Ко би се у таком стању бринуо о деци? Ко би их издржавао у прво време кад им је материнска нега најпотребнија? Ко би их васпитао и изводио на пут?

Разне шкеле које налазе да данашње друштво није уређено овако као што би по њиховом мишљењу требало да буде, и које предлажу нова уређења и реформе о чему се у осталом ни оне саме не слажу, на сва горња питања одговориће са једном речи: држава. Али оне заборављају да држава никад не може бити цел, него увек остаје само

¹⁾ Belime Philosophie du droit. Св. II стр. 65. Marezoll Lehrbuch des Natur rechts. §. 145. Glasson. Eléments du droit français. Св. I стр. 119.

²⁾ M. Nougarede. Lois du mariage et du divorce depuis leur origine dans le droit romain. Стр. 1. §

³⁾ D-r Josef Unger. Die Ehe in ihrer welthistorischen Entwicklung. стр. 3.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

средство којим се цели постижу. Сем тога још је у питању и то да ли би држава могла испунити све оне дужности, које јој се намећу.

При свем том што је брак тако важан за данашње друштво он има своје жестоке противнике који иду тако далеко да траже поништај. Они налазе да се данашња организација брака ни мало не слаже са људском природом. Налазе даље да се никада не може боље ни регулисати, па за то траже да се поништи, јер мисле да другог лека нема. У своме заносу долазе до врло погрешног закључка па тврде да ће народи бити тек онда срећни, кад се у грађанским законима са свим укине она глава која говори о браку.¹⁾

У осталом кад се чују разлози којима противници нападају брак, кад се ти разлози искићени лепим фразама које очаравају, усвоје без дубљег размишљавања, онда се по себи намеће овако питање: па за што се трпи та установа којом се ништи лична слобода појединих људи, установа, која ни мало не води рачуна о људској природи, него им намеће неке идеале, који се не слажу са људским животом? За што да закон долази између мужа и жене у тренутку кад они мисле да су најсрећнији на свету па да их плаши оваким речима: Ви се удружујете и мислите да ће те бити срећни али вам ја кажем да ви улазите у тавницу на којој ће се одмах зазидати врата чим уђете. Ја нећу слушати ваш врисак. Кад се почнете тући вашим сопственим оковима, ја ни онда нећу дозволити да вас ослободе.²⁾

Кад се опет чује и одбрана присталица који хладнокрвније мисле и који тврде да је брак прва основа данашњег друштва, да се та установа која вековима траје већ тако одомаћила и ухватила дубок корен у свести народа, да се не може на један мах поништити; да је брак регулисан у општем интересу који се мало обзире на то да ли ће појединци бити потпуно задовољни или не, онда се види, да би поништај брака повратио у данашње друштво оно исто стање, које је некада владало и које влада још и данас код дивљака.

У осталом данас велика већина мисли да је брак потребна и важна заједница. То је мишљење меродавно.

Брак је са гледишта оних последица које производи врло важна заједница за читаво друштво и за те природни закони

¹⁾ Најжешћи је противник некадашњи професор грађанског право Acolas у своме делу: *Le mariage, son passé, son avenir et son présent.* (Paris 1880)

²⁾ В. Bentham. *Traité.* Св. I стр. 349.

нису довољни него су нужни позитивни закони којима ће се регулисати онако, како се најбоље слаже са друштвеним потребама. Али сад настаје питање: шта позитивни закони могу регулисати у браку. Ово је питање важно за то, јер се у браку морају разликовати две стране, једна морална или унутарња, а друга спољна.

Унутарња страна брака, лични одношаји између мужа и жене који се свде на поштовање, пријатељство, љубав и верност, састављена је из моралних осећаја који се никад не могу изнудити. Друштво се не сме мешати у те осећаје, јер ће његово мешање бити више од штете него ли од користи.¹⁾ Унутарња страна брака то је чист идеал. Они који ступају у брак, замишљају да ће њихови осећаји бити увек онаки исти као што су у томе тренутку, да ће њихова љубав вечито трајати тако, да их ништа на овоме свету не може раставити. Али то је преста заблуда, која се може опростити само млађем свету, који у љубавном заносу мало мисли на то како ће доцн-је бити.

Кад је морална страна брака основана само на љубави, та је основа врло лабава. Љубав је страст која може тако исто брзо изчезнути као што је и постала. Кад она изчезне онда престају све чари и сањарије. Ту нема више уображења и појезије. Место тога долази прозаичка истина. У таквом случају брак је изгубио своју основу. Нема на свету тога позитивног закона, који је у стању да створи љубав овде где је нема, да је поврати онде где је изчезла. Нико се не може судском пресудом пагнати да преиспачи своје осећаје и мисли, да воли онога кога мрзи, да поштује онога кога презире.

Кад у место љубави настану противни осећаји, који се зову мржња, ту је заједнички живот немогућ. Позитивни закони не могу привудити мужа и жену да живе заједно под једним кровом и онда, кад се тако мрзе да не могу да се гледају, јер то би значило понижавати човечанство и захтевати од људи да се одрекну своје личности па да се претворе у ствари. Живети непрестано под влашћу онога човека, који се мрзи, то је право ropство. Трпети још и његове загрљаје, то је као што вели Бентам тако зло, које се не може ни у ropству подносити. Тражити од човека

¹⁾ Tissot. Le mariage, la séparation et le divorce. Стр. I.
 Marzolle. Lehrbuch des Naturrechts. § 147.
 Dr. Josef Unger. Die Ehe.

и жене да се заветују на вечиту љубав и ненарушиву верност, то је највећа недоследност. Претити им још кривичним законима, то је тек највећа бесмислица.

Према наведеноме. позитивни се закони не могу мешати у ту моралну страну брака, нити је могу регулисати, јер она зависи само од морала тако да је свака спољна принуда немогућа.

Спољна страна брака где долази: ступање у брак, правни одношаји између мужа и жене, између родитеља и деце, и може а и треба да се регулише писаним законима. То нису више морални осећаји, него су правни односи који се могу изнудити спољном принудом.

Кад се већ види потреба да се брак мора регулисати писаним законима, онда се увек мора имати на уму ова разлика на унутарњу и спољну страну брака. Ако се та разлика превиди, ако се о њој не води никакав рачун, онда се лако може упасти у ону исту погрешку, у коју су упали и богослови и законодавци, кад су прописивали наређења за брак.

Богослови су гледали само на моралну страну брака. Они су видели да је та страна састављена из самих осећаја, за које не могу важити прописи писаних закона, видели су да се лични одношаји између мужа и жене не могу подвести под стална правила позитивних закона, јер је ту свака принуда немогућа, па су зато огласили брак као чист верозаконски акт. Али они се нису на томе зауставили, него су ишли још даље. Полазећи са тога гледишта да је брак верозаконски акт, они су наредили да се ступање у ту заједницу мора потврдити пред црквеним органима а по верозаконским обредима. Даље, сама вера треба да одреди кад се човек може женити, кога може узети и т. д. Заједница између мужа и жене мора бити што трајнија тако да се не може олако поништити. Да се та цел постигне они су издали прописе којима налажу брачне дужности и како треба муж и жена да живе у браку и т. д.

Богослови су гледали само на моралну страну брака па су поред ње присвојили и спољну.¹⁾

Законодавци су опет пошли обратним путем. Они су видели да брака нема све донде док два лица разног пола не изјаве вамеру да хоће да ступе у ту заједницу, видели су да је и ту нуждан пристапак онако исто као и код дру-

¹⁾ Montesquieu. De l' esprit des lois. Liv. 26. Chap. 13

гих уговора, па су прогласили да је брак прост уговор који треба да се закључује по пропису грађанског законика. Само држава има право да регулише ту заједницу. Религија се не може мешати. Једна иста наређења законска важе за све држављане без разлике. Ту се ни најмање не гледа на веру, коју поједини држављани исповедају. Бракове и закључују и раскидају само државни органи и то по прописима грађанског законика.

Из оваких узрока постала су два разна мишљења, која и данас владају. По једном је мишљењу брак верозаконски акт — света тајна, а по другом прост грађански уговор.

Једне државе полазећи са тога гледишта, да је брак у очима велике већине народа чист верозаконски акт, да се та уставна тако одомаћила и прешла у свест народа, да би врло опасно било раскидати са прошлошћу, усвојиле су прво мишљење по коме је брак света тајна. Те су државе: Србија, Русија, Аустрија, Данска, Шведска и Норвешка.¹⁾

Код нас је брак: „тајна у којој се молитвом и благосиљањем свећеника, низводи на женика и невесту благодет божија, која утврђује и освештава њихову брачну везу, која — по науци апостола — веже мужа и жену у једно тело и у коју брачници ступају ради узајамне помоћи и законитог рађања и васпитања деце у славу божију...“²⁾

Друге опет државе налазећи да брак није никакав верозаконски акт, јер се и ту тражи јаван и слободан пристанак мужа и жене, оглашују да је брак прост уговор, са којим религија нема никаква посла. Те су државе: Француска, Белгија, Холандија, Швајцарска и Немачка.

Неке опет државе сматрају брак и као верозаконски акт и као уговор. Те су државе: Енглеска, Шпанија и Португалија.

Најзад у неким је државама верозаконски брак правило, а само је по изузећу допуштен грађански брак. Тако је у Аустрији, Шведској Норвешкој и Русији. —

Отуда се данас прави разлика према томе да ли се брак закључује по прописима верозаконским, или по прописима приватног права. Први се брак зове верозаконски а други грађански.

¹⁾ Antoine Saint Joseph. Concordance entre le Code Napoléon et les codes civils étrangers. Св I. стр. 14.

²⁾ Помољакон о браку од Николе Ружичића. — Стр. 1.

Да је брак заиста тако доследно и савршено регулисан у свима државама, онда неби могла постојати тако велика разлика. Брак је или верозаконски акт или прост уговор а не може бити и једно и друго. У осталом, које је мишљење основаније, о томе ће бити речи доцније. —

(НАСТАВИТЕ СЕ)

ИЗ СУДНИЦЕ.

I.

Без одређене цене не може ни продаје бити.

(§. 646. ГРАЂ. ЗАК.)

(*Решење опште седнице Касационог Суда.*)

Уступљењем, издатим у законској форми, пренео је Ж. право свога наслеђа из извесне масе на С. На основу тога уступљења поднео је С. тужбу против Ж., тражећи да му овај преда у својину оно имање, које му је из масе извршном пресудом досуђено. За доказ свога права поднео је тужилац уступљење и пресуду, тврдећи, да је куповна цена за уступљено имање била уговорена за 1200 динара, од којих је полу платио туженоме у готову, а за остатак дао обвезу.

Тужени нити је признао, да је што тужиоцу продао, нити да је од њега што у отплату примио. Осим ових и још других приговора тужени је одрицао, да поднето уступљење по закону вреди, јер по §. 646 грађ. зак. нема у њему одређене цене.

Првостепени Суд (суд окр. чачанског) досудио је тужиоцу спорно имање у својину (пресуда од 5. Маја 1884. бр. 5166.) из разлога, што је уступљењем као јавном исправом доказано, да је тужиоц са туженим закључио уговор на срећу по §§. 789 и 795 грађ. зак. Самим уступљењем доказује се, да је тужилац исплатом куповне цене своју обвезу испунио, зато се тужени по §. 547 грађ. зак. има осудити на испуњење уговора. Наводу тужене стране, као да уговор не вреди и не постоји, што нема одређене цене, нема места, што се из уступљења види, да се тужени за продато право наслеђа наплатио, дакле види се, да је између уговорача била утврђена цена и да је ова исплаћена; више се по смислу §. 646 грађ. зак. односно цене и не захтева те да вреди продаја.

По незадовољству изјављеном од тужене стране Апелациони је Суд (8. Маја 1885. бр. 1750) одобрио првостепену пресуду.

Касациони Суд пак примедбама својим (од 17. Августа 1885. бр. 2881) поништио је пресуду из ових разлога :

По §. 646. грађ. зак. „без опредељене цене не може ни продаје бити.“ Кад се из оригиналног уступљења види, да у том писмену нема „опредељене цене,“ као што то §. 646 грађ. зак. прописује, јер није означено, по коју је цену продато наслеђе, то ни уступљење не може вредити као уговор продаје, у коме се само просто наводи, да се уступитељ потпуно наплатио.

Апелациони Суд дао је ове против разлоге :

Из речи, наведених у потврђеном уступљењу, „јер сам се ја од њега — С — по нашој погодби потпуно наплатио,“ претпоставља се, да је била уговорена и опредељена цена купљеног наслеђа, јер да иста није била уговорена и опредељена, она се неби могла наплатити. Према томе не стоји разлог Касационога Суда, као да цена није одређена била.

Општа седница Касационога Суда од 10 Јануара 1886. (под бр. 50.) нашла је да су примедбе оделења Касационога Суда саобразне закону и позвала је с тога Апелациони Суд, да по истима поступи што је овај и учинио и тужиоца од тражења одбио.*)

Л И С Т А К.

БЕЛИ-МЕХМЕД КНЕЗ ОД ЗАПЛАЊА.¹⁾

У податцима, које сариопштавам на овом месту, не треба тражити потпуно сређене биографије личности о којој је реч.

То су махом марљиво прикупљене приче из околине Ниша и Пирота, где је Бели-Мехмед живео, и као турски власник деловао до нашег другог рата.

Основане на догађајима, који ми ни мало нису познати непосредно, ове приче пуштају се на јавност као просте белешке, без икакве критичније оцене и прераде.

Ма колико изгледале претеране и фантастичне у појединости, оне су у главном стварни израз народне оцене дела Белог-Мехмеда, који и поред извесних својих више службених погрешака, у опште по срцу и карактеру стоји изнад покварене околине осталих турских власника.

Међутим, ни у самој нашој средини није сасвим незнано име Белог-Мехмеда. Благодарети савременом куцу наше журналистике,

*) Израђено по саопштењу г. М. Стојадиновића, писара суда окр. чачанског.

¹⁾ Заплање је брдовити и рецином голетни крај између Сухе Планине, Крушевце, Бабишко-Јашунске планине и Селачевице, и по нашој административној подели као срез спада под нишки округ.

од подужег времена оно улази у многе новинарске чланке и дописе као једно ружно име и погрдни епитет, где је намера да се представи чија радња као погрешна и противзакона.

Може бити да ће ови редови изазвати другојаче мишљење о Белом-Мехмеду код оних читалаца, који га замишљаху само као насилника без икаквих добрих страна.

I.

(По причању пок. Михаила Адамушевића судије нишког окружног суда).

Бели-Мехмед рођен је негде на граници Ново-пазарске нахије, и веле да је потурчени Србин.

У времену наше најезде другог рата, било му је око 50. год.

Виши од средњег раста и плећат, беше снажан и здрав човек.

Надимак „бели“ добио је по својој физиогномији, јер беше плаве косе и очију, и бела лица.

Око 1858. узет у цивилну службу, владао је у звању среског начелника у Заплању кроз неколико година, одликујући се строгошћу и праведношћу. Отуда ова покрајина и би прозвана кнежином Белог-Мехмеда.

То време Заплањци беху доста деморалисани. Јавни кредит беше уништен кајишарским замкама. Трговац, који даде што на веру, тешко могаше доћи до наплате јер су набављани лажни сведоци за доказ измирења дуга. Познајући ствар, Б. Мехмед у интересу прагме намиривао би странке и кидао кајиш овако. Дозове дужника, па му проговори: „Стојане бре! Грехота је да поједеш човеку његову крваву тековину! Кад си дужан плати! Ове године добра летина, синови су ти на печалби у Србији, дај нешто сад, нешто о летини, нешто кад се деца врате, а за остало нека те гиздо пречека!“ После оваквог убеђавања сељак призна дуг и изравна се са својим тужиоцем.

Бели-Мехмед заклањао је народ од глоба и неправедних дација. Пред рат, дође наредба да се удари пореза и на со коју као што је познато највише троше сељаци и тад Б. Мехмед говораше својим Заплањцима овако: „Цариградлије су море м и . . . е. Ми мормо много да издиремо да се сви засите. Заведоше порезу и на со, а то није ни по Шеријату ни по кануну. Ено вам деца Србије па крадите! Ето вам Пандирали и Дервена, ускачите ил се крађом намирујте за оно што морате давати Цариградлијима! Ама добро се чувајте да вас не узврате или не познуду. Ако се крађа пронађе код вас, власт ће продати вола за накнаду, али и ја ћу да обесим.“

Био је прави турски патриота. Будна ока на све, што иђаше против реда у земљи, мрљо је смутљивце и политичаре. Посумња

ли о коме да у потаји ради против власти, постављао би нарочите момке да издаје пазе дању и ноћу куд иде и ко му долази. Ако ови позорници небрежљиво врше дужност, строго би их казнио и отпуштао из службе.

У својој претераној ревности око одржања реда много је пута Б. Мехмед и прегонио нападајући мирне и поштене људе. Пре двадестине година беше се прочуло да неки Коста Емино-Кутински на тавану своје куће прикрива неке лопове. Притешњен баџи Коста кривицу на механџију Н. Н. у *Прокоповој Кутини*, но овај се пред Б. Мехмедом одговараше слободно и отворено, па му најзад у свађи рече и ово: „*Зашао си те хваташ лопове по жирним кућама! Стегни петљу па их гони по шуми!*“ Б. Мехмед дотера га везана у нишки град, где му у злоћи и пакости својом руком ишчува оба брка, на-терајући га да прокаже лопове. То би узрок те човек после кратког времена голом душом побеже у Србију, и настани се у селу Јасенову на Делиграду, одакле после толико година, кад ја бех председник окружног нишког суда, дође у Ниш суду на тужбу за напуштену баштину коју му синовци беху присвојили.

Као да је дубље оцењивао значај наше националне свирке — гусала — Бели Мехмед строго је казнио сваког на селу ко гуди и попева. Једно вече, ходећи по Нишу, случајно чује где неко у својој кући пева уз гусле позивљући Турке на Косово, па се осмехне, и другу с којим иђаше проговори: „*Нећу тамо бре! Немам каде, треба ми 200.000. коњаника!*“

На извиђајима кривица беше кратак и опечан. Дошав у село, ако има кога да саелуша добављао би га шиљући му особиту врсту „кратког позива“, на име своју сребрну харбију. По кога дође његова харбија премирао би од страха познајући његову строгост и уз пут док до њега допре падао би неколико пута. Једном приликом незадовољан пословима општине Н. Н. пошаље харбију кмету сеоском Вукашину, који од страха једва дотетура. Б. Мехмед гледаше га намргођено позадуго, па му најзад проговори: „*Вукашине бре! Ја те направих кметом, држећи да кеш о народној работи да се осушиси као што се дуња суши; а ти ето подавио подвалак као крагујевачки начелник!*“ Попеује га за његове неуредности, и одпусти под строгим опоменом да марљиво врши своју дужност.

До Митхада, познатог реформатора у нишком валилуку, жандармерија у Нишу беше без сваке војничке регуле, и већином је била састављена из самих протераница и скитница. Митхад је уреди, доведе под војени зашт, и повери Белом Мехмеду, који по том под њим дотера и до звања мајора, ма да беше неписмен, што би повод замерању и оговарању од стране нишких грађана.

II.

(По причини Омера Чауша Турчина из Ниша).

Пре неких година у нишком валидуку беше сасвим песагурно правно стање, а нарочито у Заплању било је чуда од крађа и разбојништава. Секира пред кућом ни плуг у пољу не могаху да заноче а да их крадљивци не однесу. Што је доцније све то уређено и поправљено, приписују у заслугу валији Митхад-паши, али један део тих заслуга припада и Белом-Мехмеду, који је својом покрајином Заплањем управљао мудро заклањујући поштене и невинне људе, а прогањајући неваљалце. Са те уредне управе државним пословима и сам Митхад веома је уважавао Б. Мехмеда.

Примивши у своје руке управу над Заплањем, знао је Б. Мехмед да лоповима и неваљалцима може да доскочи само преко људи њихова реда и карактера. По дозволи своје власти прими у службу као пандуре сумњиве људе и осуђенике, који тек што беху пуштени из градеких тамница, пошто му се обећају да ће га верно и поштено послужити. И доиста, и сами можда јатаци и другови оних хајдука и лопова што се дотле не даваху ухватити, они постану Б. Мехмеду десна рука за проналазак и хватање зликоваца и одметника.

Колико је био опрезан да не удари на невина, толико више беше нагао и енергичан кад добије убеђење да је ко кривац а не признаје. О мерама уредног сазнавања истине, не беше тада ни мислити. У летње дане на припечи кад мозак узавире, да заговори сумњивага у обору где су свиње; а у зимње да га утера у плетени сеоски кош од хране на каквом вису, где грозни ветар, као што је увек у Заплању, пробија до костију; или да га по најљућем мрзу послухага привеже за дрво, а озло подлева водом, све дотле док не призна, што су можда једне од најумеренијих његових мера за извуђавање признања. У заслугу његове ислеђивачке провизавости иде то, што његова истрага, управљена против сумњива лица, веома ретко остајаше без успеха. Или се нађе у његовој кући крадена ствар, или сам призна откривајући појединости извршене крађе. Страх и ужас за неваљалце постаде Б. Мехмед за поштене и мирне грађане моћна обрана.

Беше нежељен. У Нишу живео је у својој кући на десној обали Нишаве, у београд-махали, на рогљу двеју улица што су се секле испод његове куће, раклајући се до београдског друма. Горе у кући његове ходаје; а доле „доњи подрум“ за његова хата. За мојегавављења у Нишу 1880. и 1881. г. у његовој кући беше најпре ижињереко одељење окружног начелништва, за тим кући је и преправив г. Ив. Козлић ижињер, а потоњих дана беше у њој смештена

Окружна Штедионица. У Децембру прошле године, путујући по војеној дужности до Дешчапог-Кладенца, преноћио сам у Власотинцима у другој кући Белог Мехмеда, где сад настава тамошњи телеграфиста.

Путујући по народу, задовољавао би се Б. Мехмед најумеренијим дачком. Све што поједе и попије са својим гавазима, плаћао је поштено. Пазио је нарочито да се женскињу не чини насиље, не тражећи и непримајући ни сам женске дворбе које то време беху у обичају, и упрво нуђене су услед деморализације. Своје млађе строго би казнио за сваки безобразни покушај. Сем каве, ништа друго није пио.

Уз наше прво ратовање 1876. Бели-Мехмед био је најпре у извидници око наше границе, где му коњ би рањен из заседе. Доцније, пратећи Ејуб-пашу, био је у војсци на књажевачкој граници код Св. Аранђела, но збор неке несугласице ускоро напусти ејуб.в штаб, врати се у Ниш, и не хте даље ратовати. После овог рата, услед административне измене, пиротски округ поста засебан пашалук, и за пашу дође хришћанин Јордан Паша, која Б. Мехмеда позове у службу у Пирот, где га затече други рат. Овог рата није ни пристајао у војску. Пошто Пирот и Ниш заузео наша војска, оде Б. Мехмед у Скопље, одакле је радио на арнаутском устанку. Кад дође с војском Дервиш паша да умири Арнауते, позове и њега на договор. Бели-Мехмед колебао се, видећи на једној страни царску војску, а на другој несигуран излаз подузећа. То време међу осталим турским бегунцима из Ниша и Пирота, беше у Скопљу и неки *Латиф аги*, који је хтео да важи као mudar и увиђаван патриота, а у ствари беше више надувен и празан. Бели Мехмед саопшти Латиф-аги позив Дервиш-паше, на шта му овај у пронији одговори: „*Иди, ама понеси и коношац и се сам вежи, јер те боље ништа не чека!*“ Тај прекор набути Белог-Мехмеда, те не оде; а кад за тим Дервиш-паша разби арнаутску лигу и похвата коловођа, оде без позива у Приштину и предаде му се говорећи овако: „*Заверно сам се с мојим пријатељима да помажем устанак, јер бејаш убеђен, да се чини услуга падиши, који много поштује Европи. Радио сам за веру, но кад падишах мисли другојаче, и кад је обједила његова војска, ово предајем се на милости и немилост! Чини са мном шта ти је воља, само немој гонити ме против Арнауца, са којима сам досад радио заједнички!*“ Дервиш-паша притвори га, а кроз неколико дана отера га стражарно у Цариград, где је суђен и осуђен на 10 год. робије.

(Има наставка.)

Алекса С. Јовановић.

ОСНИВАЊЕ УДРУЖЕЊА ЈАВНИХ ПРАВОЗАСТУПНИКА У СРБИЈИ.

ПРОТОКОЛ

ПРВОГА СКУПА ЈАВНИХ ПРАВОЗАСТУПНИКА У СРБИЈИ.

У БЕОГРАДУ 29. ДО 31. АВГУСТА 1886.

I. С А С Т А Н А К.

29. Аугуста пре подне.

У великој сали дома друштва „Црвенога Крста“ састапа се на збор и договор 44 јавних правозаступника из Краљевине Србије и то:

Из Београда: г. г. Вел. Ж. Јовановић, Вучко Д. Грудић, Дим. Сечански, Дим. Христић, Ђорђе С. Ђорђевић Ђорђе А. Ненадовић, Јеврем Јерковић, Јован Симић, Лазар Газибарић, Лука С. Вукомановић, Милан Ст. Марковић, Милан Миловановић, Милан Мостић, Милован Спасојевић, Милутин Ј. Марковић, Михаило Кр. Ђорђевић, Никола Капетановић, Никола Николић, Петар Миленковић, Петар Татић, Стеван Добривојевић, Тома Антонијевић, Тома Марковић и Урош Гавриловић.

Из Алексинца: г. Никола Ј. Бабовић;

Из Ваљва: г. Коста Живковић;

Из Јагодина: г. Ђорђе А. Петровић;

Из Крагујевца: г. г. Јован П. Јеличић, Љубомир Ђ. Милејевић, Радоза С. Филиповић и Сима Костић;

Из Крушевца: г. г. Михаило С. Марковић и Ђорђе Павловић;

Из Ниша: г. Светозар Арсеновић;

Из Пожаревца: г. г. Велимир М. Тодоровић Живко Ј. Стојадиновић, Илија А. Бранковић, Михаило Ж. Јовановић, Стеван Макемовић и Стојан Д. Рибарац;

Из Смедерева: г. Лука Лукић;

Из Шапца: г. г. Алекса Фотић, Данило Орељ и Јован Милинковић.

На скупу је био и велики број гостију, међу којима већином из правничкога реда, Судије Касацијоног, Апелационог и нижих судова, професори Вел. Школе и т. д.

У 10 и по часова отворио је скуп сазивач г. Милан Ст. Марковић, правозаступник из Београда, овим речима:

Господе! Навршује се скорим четврт века, од како је у Србији ступио у живот први закон о правозаступницима и тиме ред правозаступнички добио законску санкцију. Природно је било, да тај закон, као први, који је попунио једну дотле врло осетну празнину у правосудном организму, није могао бити перфектно дело, него да је оставио широко поље даљем развоју те установе. И заиста већ после три године ми видимо, да се закон од

1862. године замењује новим законом, који у главним својим основи-ма и данас важи. Ну овај нови закон, место да пође напреднијим правцем, пошао је наопако и напустио је најславније начело, које је битни услов за унапређење и углед правозаступничкога реда и за вршење оне узвишене улоге, што му је намењена. Нов закон на име није ставио више услов, да је правозаступник морао свршити правне науке, него се задовољио тиме, да се способност за звање јавног заступника докаже испитом. Осим тога он је и у другим неким одредбама својим назаднији од првог и штетнији за саме адвокате. Редак је закон, који, као закон о правозаступницима, набраја само дужности њихове. А сва права, дата тим законом, сведе се фактично на једну једину мисао: право на наплату за свој рад, право, које се никоме ни спорити не може. На чак и то право умнога рада ограничено је законом, — без разлике на квалитативну израду, — таксом, која је у многом погледу недостатна, неправична и штетна. Такав закон, разуме се, није могао задовољити адвокате, па и сам тадањи Министар Правде, који је био редактор тога закона, већ на годину дана по постанку његовом, нашао се побуђен и позвао је адвокате, да му представе недостатке у закону и његове штетне последице не само за правозаступнички ред, него за правосудје и за публику, која апелује на помоћ правозаступничку.

У споменици, коју су београдски адвокати услед овога позива поднели Министру Правде, изјављују се са врло основаним побудама ове жеље:

1). Да се поред прописаних услова за примање у правозаступнички ред узакони и то, да су нужне правне науке и трогодишња пракса у суду или код правозаступника.

—) Да председници првостепених судова не суде правозаступницима за њихове дисциплинарне криве, но да та власт остане искључно у рукама Министра Правде и дисциплинарнога суда.

3). Да се законом стана јаче на пут опима, који по буџацима правозаступничке послове раде.

4). Да се награђивање правозаступничкога труда уреди достојније и праведније.

Споменица остаде без успеха. Значајни догађаји у држави нашој скренуше за неколико година пажњу од питања, које се сматрало можда као да није од општег интереса. Тек 1871. године допете су у постојећи закон из 1865. год. неке допуне, међу којима је једна једина увећана из споменице београдских адвоката. Тај закон са тим допунама и данас је важећи закон о правозаступницима, и он је управо главни повод данашњем првом скупу правозаступника из целе Србије.

Дозволите ми, господо, да само у кратким цртама обележим постанак овога нашега скупа.

Од онога часа, кад су донете само допуне у постојећем закону, осећало се, да је створено само неко прелазно стање и с тога је било оправдано очекивање за скорашњом кореницијом реформом. Ну то се очекивање не испуни и за то се нађоше адвокати побуђени, да сами узму иницијативу у овој ствари.

24. октобра 1878. састаше се 15 београдских адвоката на збор и договор, констатоваше једнодушно потребу реформе у реду и закону правозаступничком и изабраше одбор,^{*)} да на основу постојећег закона, а са погледом на сувремено уређење правозаступничкога реда у другим државама, изради нацрт закона о правозаступницима, да се тај нацрт претресе на општем збору свију адвоката, а затим да се поднесе надлежном министру молба за измену постојећег закона.

Одбор који је израдио пројекат новог закона, имао је у виду ова начела:

- 1). Стварање адвокатског реда, представљеног адвокатском комором;
- 2). Строжије услове за ступање у адвокатски ред;
- 3). Неограниченост у заступању права клијентског;
- 4). Право на уговарање награде;
- 5). Вршење дисциплинарне власти над својим члановима.

Ова последња тачка управо је најважнија новина у пројекту. Зато је потребно да констатујем, да је ово право селџовернмента, где је дато адвокатима, било и јесте најглавнији фактор, којим се углед и поштовање правозаступника подигло.

Придржавајући се ових начела ми смо желили, да се пре свега уздигне морални и стручни значај адвокатскога реда; да се правозаступништво не сматра, као што изгледа по садањем закону само као неко нужно зло, које треба везати свима могућим дужностима без икаквих права, него да се оно узвиши на степен потребног и корисног члана и сурадника у правосудском организму, као што је у другим државама. Адвокат је борац за туђе право, гарантовано законима. Да може ту своју улогу у свима приликама и под свима околностима савесно вршити, он мора бити правно заштићен, независан и слободан према судовима и властима. Само независан правозаступник може са пуном свешћу свога позива, без икаквих личних обзира, вршити своју дужност. Том праву адвокатском одговара с друге стране и једна велика дужност, дужност потпуне теоријске и практичне спреме, озбиљних студија и довољне рутине. Та спрема мора бити

^{*)} У овом одбору били су адвокати г.г. Алекса Новаковић, Марко Стојановић, Милан Ст. Марковић и Михаило Мршић.

несумњива већ при ступању у ред правозаступнички, констатована строгим испитима, а не да адвокат на рачун и штету свога клијента прибавља себи нужна знања тек у пракси.

Ове су нас мисли руководиле, господо, при изради нацрта, који је на дневном реду овога скупа.

Од времена кад смо израдили овај пројекат, разне околности и неприлике сиречиле су наш општи састанак. Други пак закони, који су од то доба постали (као н. пр. закон о судијама), могу само корисно утицати на наш смер. Свакако држим да овај нацрт садржи минимум наших жеља и наших постулата.

Друга тачка дневног реда стављена је по жељи више њих г. г. колега из Београда и унутрашњости. У случају да нам се неби остварила жеља за реформом закона, може нам приватно удружење адвоката у неколико накнадити недостатке самог пројектованог закона. А стручан, правнички орган, потреба је, без које наша земља не може и не сме бити. Оснивање органа природна је последица умног удружења. Па као што су до сада највише адвокати на овоме пољу радили, то држим, да су и од сада адвокати у првome реду позвани, да такав орган оснују, одрже и усаврше.

Трећа тачка дневног реда, и ак је последња, можда је најважнија. Питање о обезбеђењу адвоката за случај њихове немоћи и осигурање адвокатских породица, значајно је и са моралног и са материјалног гледишта. Адвокат, који материјално обезбеди будућност своју и своје породице, даје најјачег јемства за савесно испуњење свога позива!

Та су три предмета дакле на дневном реду првог скупа српских правозаступника.

Од одбора, који је овлашћен био да изради нацрт закона и да сазове овај скуп, остао сам данас само ја на овоме месту. Други сазивач овога скупа, г. А. Новаковић, морао је по хитном неодложном послу јуче отпутовати, зато и молим скуп, да га извини.

Скуп је овај позван по закону о удружењима и зборовима. Ми смо се пријавили не само надзорној државној власти, него и г. Министру Правде, кога смо позвали на скуп.

Част ми је представити скупу г. Панту Савића секретара Министра Правде, који није могао лично доћи на данашњи састанак, као и г. Милана Ђукића, комесара државне власти. —

Оглашујем за отворен први скуп српских правозаступника, полажем у руке скупа власт, коју смо имали на сазив овога скупа и молим, да се скуп конституише избором председника и пословође.

По овом говору скуп је одмах приступио своме конституисању.

www.unilib.rs *Стеван Максимовић*, адв. из Пожаревца, предлаже за председника г. Милана Ст. Марковића, а за пословође г. Николу Канетановића из Београда и г. Стојана Рибарца из Пожаревца. Скуп усваја предложена лица за пословође, а око избора председника отвори се дебата, јер је један део чланова скупа желио и предложио, да председник буде најстарији адвокат у Србији, г. Јован Милинковић из Шапца. Услед тога настало је гласање. Гласало је 42 члана, од којих су 21 дали свој глас за г. Јована Милинковића, а 21 за г. Милана Ст. Марковића. По свршеном гласању, г. Марковић дајући свој глас за г. Милинковића, умоли га да заузме место председника, а скуп изабра г. Марковића за подпредседника.

Председник објављује дневни ред првога скупа правозаступничког:

1. Пројекат закона о правозаступницима;
2. Удружење адвоката у Србији и оснивање друштвеног органа.
3. Обезбрижење адвоката и адвокатских породица.

Г. *Стеван Максимовић* предлаже, да се измени дневни ред тако да се одмах приступи другој тачци, а пројекат закона о правозаступницима да се одложи док наступе згодније прилике у земљи нашеј.

За одлагање говорили су још г. г. Стојан Рибарац, Стеван Добривојевић, Милан Мостић, Јован Милинковић, који је предложио да се израђени пројекат повери нарочитом одбору. За одржање постављеног дневног реда и претрес пројекта говорили су г. г. Свет. Арсеновић, Љуб. Милојевић, Ур. Гавриловић и Т. Антонијевић.

Великом већином решено је, да се приступи прво претресу правила о удружењу правозаступника, и то одмах на идућем састанку, а затим је са 23 против 14 гласова решено, да се избере одбор, који ће израђени пројекат проучути и своје мишљење још овоме скупу поднети.

У овај одбор ушли су осим четири члана председништва још г. г. Свет. Арсеновић, Љуба Милојевић, Алекса Фотић, Стеван Максимовић и Милутин Марковић.

Теме је свршен први састанак у 12 и по часова.

II. С А С Т А Н А К:

29. Аугуста по подне.

У 4. часа отвори председник скуп.

Прочитани су брзојавни поздрави, који су скупу дошли:

- 1, од Тајсића, Јездића, Радуловића, Ђ. Јовановића и Борисављевића из Пожаревца;
- 2, од Дрманића и Максимовића из Смедерева;
- 3, од Ђорђа Бујдића из Пожаревца;

4, од Струнчалића, Гребенчапина и Божовића из Ваљева;

5, од Александра Николајевића, Јована С. Јовановића, Живка Борђевића, Свет. Живковића, Игњата Н. Тодоровића, Живка Лазаревића, Јовића, Борђа В. Димитријевића, Луке Јокановића, Тодора Д. Петровића, Михаила Костића, Михаила Агађеџића, Саве Н. Ристића и Јосифа М. Протића, из Пожаревца;

6, од Мијушка Тодоровића из Тузле;

7, од Алимпија Савића, Душана Димитријевића, Јована Предића и Михаила Т. Марковића из Неготина;

8, од Пејиновића и Каралића из Лознице;

9, од Д. Стојановића из Ниша.

За тим је пристуљено претресу правила о удружењу јавних правозаступника у Србији, по нацрту, који је израдио и скупу поднео г. Мил. Ст. Марковић.

Цео пројекат усвојен је у начелу, а за тим по специјалној дебати:

Чл. I. о смеру удружења.

Чл. II. о члановима, њиховим дужностима и правима.

Предлог г. Мише Ж. Јовановића, кога су потпомагала два говорника, да буде и почасних чланова, — није усвојен.

Чл. III. о управном одбору, скупу и пословнику.

Чл. IV. о друштвеним повереницима у унутрашњости Србије.

Чл. V. о начину решавања у одбору и скупу.

Чл. VI. о сазиву и држању скупа, као и о избору прегледача рачуна.

Чл. VII. о раду одборском.

Чл. VIII. одбачен (о раду одборском као саветнику у партијама и спорним предметима).

Чл. IX. о друштвеном органу, уредништву и хонорисању књижевних радова.

У 6 и по часова председник је закључио овај састанак и заказао трећи за сутра у 9 сати. —

III. САСТАНАК

30. Августа пре подне.

У 9 часова отвара председник скуп, на коме је био и г. Министар Правде.

Пословођа г. Капетановић чита накнаде поздраве, који су стигли скупу још: од г. Добросави Стојановића, адвоката из Пирота, г. Николе Пејиновића адвоката из Лознице и г. Христ. Петровића адвоката из Г. Милановца.

Наставља се претрес правила о удружењу јавних правозаступника.

Чл. X. о јавним предавањима, — усваја се.

Чл. XI. старање управног одбора о фонду за безбрижење адвокатаских породица, — одбачен.

Чл. XII. наређење о друштвеној години, — усваја се.

Чл. XIII. о иступању из чланства — усваја се.

Чл. XIV. о резервном фонду, — усваја се.

Чл. XV. о престанку друштва, — усваја се.

Према закону о удружењима и зборовима додата су правилима још два наређења, једно о начину, којим удружење свој смер постиже, а друго о расправи сукоба између чланова.

Г. Никола Николић предлаже и скуп усваја, да се одбор овлашћује да учини стилистичке и друге ситније измене, ако би то потребно било ради одобрења правила од стране власти, но да се тиме не мењају начела, усвојена у правилима.

Г. Председник објављује да је на дневном реду бирање управног одбора. Акламацијом изабрани су :

Г. Г. Милан Ст. Марковић, Ђорђе Ненадовић, Никола Капетановић, Ђорђе С. Ђорђевић, Петар Татић, Петар Миленковић, Милутин Марковић, Никола Николић и Милан Мостић.

Г. председник позива одбор за претрес законског пројекта, да одмах приступи раду; закључује овај састанак и заказује четврти састанак за исти дан по подне у 4 часа.

IV. САСТАНАК.

30. Августа по подне.

У 5 часова отворио је потпредседник скуп објављујући, да је први предмет дневног реда извештај одбора, који има да поднесе скупу своје мишљење о пројекту закона о адвокатима. Умолио је пословођу г. Стојана Рибарца да прочита тај извештај. Он гласи :

Скупу правозаступничком

Одбор, коме је скуп поверио да претресе нацрт закона о правозаступницима и да о њему поднесе *овме* скупу свој извештај, нашао је, да то у овако кратком времену, као што му је сада на расположењу, не може учинити. Одбор је мишљења, да треба озбиљно проучити нацрт заједно са другим предлозима, који су о томе поједини правозаступници поднели, па затим да се резултат тога саопшти свима правозаступницима и од њих изиште мишљење о тако израђеном пројекту.

Овај посао треба поверити одбору правозаступничког удружења и овластити га, да по прикупљеном мишљењу предузме нужне кораке код надлежног министра за узаконење тога нацрта. Но да би се

на овоме скупу могло решити једно питање, које се највише тиче угледа правозаступничког и интереса оних, којима је правозаступничка помоћ потребна. одбор је узео у претрес предлог, који је данас скупу поднео г. Данило Ореџ, правозаступник из Шанца, и који гласи:

Предлог

Да се §-фи 6. и 7. зак. о правоз. замену овако: „§. 6. У правозаступничке послове спадају сви они писмени и усмени радови, о којима говоре §-фи 50. и 51. зак. о правоз. и за које су прописане таксе у истом закону.

„Послове те код свију судова, надлештава, државних и општинских власти, усмено и писмено, може вршити свака страна сама за себе; отац за децу, деца за родитеља, муж за жену, старалац за пурилу, задругари, ортак и смесник за своје задругаре, ортаке и смеснике, и деловође за фирму.

„Ко не зна написати, што му судовима и властима, општинским и државним, треба да представи, а неће да му јавни правозаступник тај посао ради, има право, (судови и горње власти имају дужност) да му се код истих власти такав посао протоколише за таксу, коју закон о таксама за овакве случаје пропише.

„Ако когод од истих страна неће или не може сам, усмено или писмено, да ма код кога суда, надлештва или власти, своје правне послове доврши, може да буде заступљен од јавног правозаступника једног или више њих. по писменој погодби, коју између себе учине; а где нема писмене погодбе, држи се да су пристали на таксу у закону о правозаступницима прописану.

„Но ако у једном округу нема два или више јавн. правозаступника, онда страна може узети кога хоће, да је у правозаступничком раду заступи.“

Одбор је по свестраној оцени овога предлога, којим би се испунила врло правична и основана жеља правозаступничкога реда, нашао, да треба овај предлог усвојити као измену §-а 6. зак. о правозаступницима у овакој стилизацији:

„Осим јавних правозаступника, не може нико за другога вршити ни усмено ни писмено правозаступничке послове (§. §. 1. и 50. зак. о правоз.) пред судовима и надлештвима, државним и општинским.

„Од овога изузимају се отац за своју децу, синови за своје родитеље, муж за жену, старалац за пуриле, задругари и ортаци за своје задругаре и ортаке.“

„Ако би ко, осим ових лица, поднео суду или власти какво писмено, судови и власти неће то узимати у погупак.“

Код §. 7. зак. о правоз. отпада допуна од 30. септ. 1871. године.“

Одбор има част поднети скупу овај предлог с тим, да се одбор удружења овласти да умоли г. Министра Правде да овоме предлогу у постојећој народној скупштини издејствује одобрење и санкцију.

У Београду, 30. августа 1886. год.

одборници :

Јован Милинковић, Мил. Ст. Марковић, Љуб. Ђ. Милојевић
Милутин Ј. Марковић, Ник. Капетановић, Свет. Арсеновић, А. Фотић
и Ст. Д. Рибарац.

Скуп је једнодушно усвојио извештај одборски и упутио је управном одбору, да пројекат закона изради и у друштвеном органу објави, а за допуну §. 6. и измену §. 7. у постојећем закону, да умоли г. министра правде да још на идућој скупштини поднесе законски предлог.

Други предмет дневнога реда било је *питање о обезбрежењу адвоката у случају немоћи и оснивању пензионога фонда.*

Усвојен је предлог г. Ђорђа Ненадовића, да се управном одбору повери, да ово питање проучи и да план о томе изради, печата и објави у друштвеном органу пре идућег скупа, на коме би се имала ствар ова претрести и решити. —

По исцрпљеном дневном реду овога скупа, председник позва господу, која би имала да изнесу своје предлоге. Услед тога :

Г. Стојан Д. Рибарац предлаже, да се у §. 53 зак. о правозаступницима изоставе речи „*ван ове*“, којима се владање правозаступника и ван дужности ставља под контролу дисциплинарне власти, базирајући свој предлог на конкретном случају, но необјашњавајући овај подробије.

Око овога предлога изроди се врло жива, начелна дебата, у којој су учествовали многа говорници *за* и *против* предлога. У главноме се истицала аналогија с једне, а разлике с друге стране о позиву адвоката и позиву чиновника. Многи говорници, налазећи, да држава нема права да казни адвоката за рад или понзшање његово ван дужности, тражили су да се предлог без сваког ограничења усвоји. Други говорници налазили су више јемства у томе, да правозаступници, као ред, о коме постоји особени закон, остану и ван дужности под надзором министра правде, а не полицијске или општинске власти. Наконсетку је после дуже дебате решено :

„Да се речи „*ван ове*“ у §. 53 зак. о правозаступницима имају разумети тако, да владање правозаступника ван дужности има бити као и чиновника. Као недостојно владање правозаступника може бити само оно, што је побројано у 1 и 2 тачци §. 43 закона о чиновни-

цима грађ. реда Свако друго разумевање и тумачење горњих речи, да се сматра као противправни напад на ред привозаступнички.“

Други је предлог изнео г. Милан Мостић, да скуп умолити г. министра правде, да од сада не поставља више пензионаре за адвокате, на сматрајући, да је досадањим постављањем повређен закон, да се опозове то постављање, ако има начина по закону.

Г. А. Фотић по истом предмету жели и предлаже, да скуп изјави свој протест против таквог разумевања закона, но да тај протест уђе само у скупштински записник.

Г. Петар Татић сматра да су пензионари стекли права и да се могу постављати, кад имају све услове, које закон о правозаступницима тражи.

По подужој дебати одбачено је прво мишљење г. Татићево, а затим је поименичним гласањем, знатном већином, усвојен предлог г. Мостићев.

Г. Велимир Тодоровић изјављује своје, и у име неких чланова, негодовање, што овај скуп, нарочито од београдских адвоката,*) није боље посећен. —

У 7 часова закључи председник овај састанак, позивајући гг. чланове скупа за сутра дан, 31 августа, у 10 часова на пети и последњи састанак. —

У С А С Т А Н А К.

31. Августа пре подне

У 10 часова председник отвара скуп.

Председник позива скуп, да реши још она питања која се тичу наплате улога за ову годину; о имену, под којим ће излазити друштвени орган, као и о времену, кад ће почети овај да излази.

О наплаћивању улога за ову годину, скуп је по предлогу потпредседника решио, да се наплати само од редовних чланова 10 динара.

Избор имена за друштвени орган оставља се одбору с препоруком, да по могућности узме назив из старих српских закона.

Затим је скуп овластио одбор, да сам одреди време када ће да почне излазити друштвени орган, но свакојачо што пре, а најдаље до нове године.

Напошетку су за потписнике протокола првога скупа јавних правозаступника изабрани: г. г. Милан Миловановић, Лука С. Вукомановић и Јеврем Јерковић, адвокати из Београда.

Тиме је свршен цео рад првог правозаступничког скупа. Г.

*) Од 38 београдских адвоката нису никако на скуп дошли 9, а док је скуп трајао, били су на путу 2.

председник изјављујући захвалност свима, који су у раду скупа суделовали и на поверењу, које је њему и председништву указано, закључује први скуп у 11 и по часова. —

Пословођа:

М. Канетаповић.

Председник:

Ј. Милићковић.

Оверују чланови скупа:

Мил. Миловановић

Лука С. Вукојановић

Јевр. Јерковић.

РАСПИС

Министра Правде свима првостепенним судовима.

Више пута имао сам прилике да сазнам, а и рад првога скупа јавних правозаступника, држан крајем августа месеца ове године у Београду, дао ми је нарочиту прилику да се уверим, да код наших судова слабо се пази на то, која лица по закону о правозаступницима могу да раде правозаступнички посао, а која не могу; да је услед тога отворено широко поље људима, који немају ни права ни спреме, да раде правозаступничке послове, и да им се у томе не стаје на пут.

Имајући по прописима закона право да pazим на извршење закона, и у питањима ове врсте, и желећи да се она решавају свагда онако како прави смисао закона захтева, обраћам пажњу старешина судских на следеће:

По §-у 1-ом закона, правозаступнички посао састоји се у усменом или писменом заступању других пред судовима или другим јавним надлештвима у пословима, који захтевају знање закона, те да би се целисходно извршили.

Да би вршење тако важних послова, који захтевају знање закона, дошло у руке спремних и способних људи, законодавац је завео ред јавних правозаступника, и потребним условима, под којима може когод бити правозаступник, постарао се да обезбеди у колико је могуће јачим гаранцијама заступање права грађана пред судовима и другим јавним надлештвима. По правилу дакле, усмено или писмено заступање других, припадч. искључиво јавним правозаступницима. Само по изузетку они, који нису правозаступници, могу друге на суду заступати, у грађанским и трговачким парницима, но без икакве награде, осим случаја где нема два правозаступника. Али ако и они те послове раде као стално занимање, онда председници судова имају право да им то забране (§. §. 6. и 7. закона о пра-

возаступницима), и дужни су да их казне, ако тај посао ипак раде за награду; а нарочито да казне оне, који људе наговарају и на парнице наводе (§. 66. истог закона).

Како овим тако и осталим законским мерама, законодавац је тежио за тим, да држављанима за заступање њихових приватних права даде што веће гаранције. Никоме не може бити у интересу, да послове правозаступничке врше личности, које немају права на то, а још мање способности за то. Они, који траже помоћи од таквих личности, разуме се, бивају оштећавани у своме праву и навлачени на узалудне трошкове; судови и друге власти добијају излишан и неуместан посао, а јавни правозаступници, као стручни законом признати људи за правозаступничке послове, којима је свака друга радња забрањена, трпе материјалну штету.

Старешине судова у првоме реду позване су, да овоме стају на пут, и да казне оне, који се у томе забрањеном послу ухвате. Министар Правде позива, дакле, сву господу председнике судова, да у овом смотрењу своју дужност строго врше, и да казне свакога оног ко ради усмено или писмено правозаступнички посао, на који нема права; а нарочито оне, које наводе људе на неумесне парнице. А да би господа председници лакше од свога права употребу чинили и своју дужност вршили, Министар Правде налаже и свима осталим органима судским, да сваки пут, кад год из акта пред њих долазећих, приметите, да неко ради писмено или усмено послове, који припадају правозаступнику, или да наводи кога на парницу, извештавају о томе старешину судског, који ће против тога предузети мере, што му их закон на расположење ставља.

Министар Правде уједно даје на знање господи председницима и свима осталим органима судским, да ће се свако неиспуњење овога налога сматрати као немарно вршење службене дужности.

Бр. 5039.

20 новембра 1886 год.

у Београду.

Министар правде,
Дип. Маринковић с. р.

* * *

Нашим читаоцима биће познато, да је одбор удружења правозаступничког, услед скупштинске одлуке, упутио Господину Министру Правде молбу за измену §§. 6. 7. и 66. зак. о правозаступницима. Господин Министар је затим последној скупштинској сесији поднео предлог о измени дотичних законских наредбења, по тај предлог није могао за сада доћи на решење. Са тога разлога нашао се Господин Министар Правде сада побуђен, да горњим расписом обрати пажњу

Усудова на рачуу оних људи, који врше правозаступничке послове, а немају на то права.

Одбор, одајући своју благодарност Господину Министру Правде на овом распису, има тврдог уверења, да ће и судовни у будуће у већој мери, но до сада, стати на пут свакоме раду оних људи, који нису власни да раде правозаступничке послове. Тиме ће не само одговорити интенцијама, изјављеним у предстојећем распису, него ће и задовољити свакојако врло оправдане захтеве правозаступничкога реда.

В Е С Н И К.

Правнички одбор. На предлог Министра финансије остављени су краљевим указом од 6. Декембра 1886. за чланове правничког одбора: г. Алекса С. Јовановић члан Касацијонета Суда; г. Јеврем Андоновић члан Апелацијоннога Суда; г. Јован Ђорђевић војно-судски мајор; г. Јован Лешјанин председник суда београдско-трговачког; г. Миленко М. Жујевић, секретар министарства унутрашњих дела, и г. Михаило Стефановић члан Суда вар. Београда. За заменика именовани су: г. Петар Чоловић члан Апелацијоннога Суда; г. др. Милутин Поповић лекар управе београдског казненог завода; г. Јеврем Ђуровић благајник управе зајмова и г. Иван Павловић секретар министарства просвете и црквених послова. —

*

Др. Милли Тауфер познати и уважени досадањи управник казнионе у Лепоглави, именован је управником босанско-херцеговачке казнионе у Зеници. Он ће ово дана ступити већ на своје ново место, да уреди завод, који ће се октобра 1887. отворити. Признање, које је г. Тауфер својим радом код најугледнијих стручњака стекао, даје јемства, да ће он и у новом заводу постићи успехе, који ће још увећати његове заслуге.

*

Међународни конгрес за трговачко право. На последњем састанку међународнога конгреса за трговачко право, који је био у септембру 1885. у Анверу, изјављена је жеља, да се именује стални одбор, коме би била задаћа, да прикупуља све разове чланова конгреса, да спрема и сазива нове зборове итд. Она је улога поверена белгијској комисији, која је и први конгрес сазвала, а уједно је и решено, да се други састанак конгреса држи у Белгији. Сада објављује белгијска комисија, која је краљевским указом у својим функцијама утврђена, да ће се конгрес понова састати у другој половини септембра 1887. ради даљег рада и да је краљ. влада одобрила састанак.

ПОЗИВ НА ПРЕПЛАТУ.

„Бранич,“ једини српски орган за правне и државне науке, излазиће 1. и 16. сваког месеца, поједини бројеви на два табака најмање.

Редовни и ванредни чланови удружења добијају лист бесплатно, као и сва друга книжевна издања друштвена.

За нечланове цене су листу :

У Србији :

Годишње	20 динара
За 4 месеца (Јануар-Април ; Мај- Август ; Септембар-Декембар)	7 динара

Ван Србије :

Годишње	24 дн. у злату или 12 фор. ау. вр.
Полугодишње 12 " " " " 6 " " "	

Претплата шаће се благајнику дружинског одбора г. Петру Милековићу адв. у Београду, а може се положи и код друштвених повереника у унутрашњости Србије. Осим тога све поштанске ураве у Србији и ван Србије примају претплату. Најкорисније је претплатити се кад поште, јер у том случају јемчи пошта за лист.

Лист неће се давати никоме на вересију.

Умољавамо све друштвене поверенике, колеге, пријатеље правне науке и српске књижевности, да се заузму око прикупљања претплатника, те да се тиме обезбеди опстанак јединоме српском правничкоме органу.

Београд 31. Декембра 1886.

О Д Б О Р

УДРУЖЕЊА ЈАВНИХ ПРАВОЗАСТУПНИКА У СРБИЈИ.

ВЛАСНИК :

Удружење јавних правозаступник. у Србији.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК :

Милан Ст. Марковић

ЈАВНИ ПРАВОЗАСТУПНИК.